mulier instituut

Ruimte voor sport in Wageningen

Vraag-aanbodanalyses van sportaccommodaties

Merle Schots

Björn Schadenberg

Ruimte voor sport in Wageningen

Vraag-aanbodanalyses van sportaccommodaties

In opdracht van de gemeente Wageningen

Merle Schots
Björn Schadenberg

© Mulier Instituut
Utrecht, oktober 2022

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Managementsamenvatting

De gemeente Wageningen is er wettelijk verantwoordelijk voor om te zorgen voor voldoende aanbod van binnensportaccommodaties voor het bewegingsonderwijs van de Wageningse scholen. Zij voldoet volledig aan deze taak zoals die is vastgelegd in een gemeentelijke verordening. Niet alle scholen hebben echter een binnensportaccommodatie op loopafstand van het schoolgebouw bereikbaar: een uitgangspunt dat is vastgelegd in een integraal huisvestingsplan voor het onderwijs, zodat niet te veel onderwijstijd verloren gaat.

Als gevolg geven zeven scholen voor (speciaal) basisonderwijs minder bewegingsonderwijs aan hun leerlingen in het schooljaar 2021-2022 dan bij aanvang van het schooljaar 2023-2024 wettelijk verplicht wordt. Een extra gymzaal in De Dreijen zal dit knelpunt naar verwachting niet wegnemen.

Sport is in tegenstelling tot onderwijshuisvesting een autonome taak van de gemeente. In de gemeente Wageningen is veel ruimte beschikbaar voor zaalsporten. Knelpunten in de gemeentelijke binnensportaccommodaties beperken zich uitsluitend tot de wintermaanden, wanneer het seizoensgebonden gebruik plaatsvindt. Deze knelpunten worden als onvoldoende aanleiding voor aanpassing van het gemeentelijk aanbod beoordeeld. Het aanbod is ook voldoende om de extra zaalsporters als gevolg van de verwachte bevolkingsgroei te faciliteren.

De Wageningse atletiek-, hockey-, korfbal-, tennis- en softbalverenigingen (studentensport buiten beschouwing gelaten) hebben (nipt) voldoende velden/banen tot hun beschikking. Naar verwachting zal een tekort aan tennisbanen ontstaan als gevolg van de bevolkingsgroei.

De wens van meer kunstgras op sportpark De Zoom is in lijn met de geconstateerde behoefte. Een extra kunstgrasveld biedt de mogelijkheid om rugby te kunnen huisvesten op het sportpark, zonder dat verplaatsing of fusie van verenigingen of verdere ruimtelijke aanpassingen nodig zijn. De wens van meer kunstgras op sportpark Van Ketwich Verschuur is niet in de lijn met de huidige geconstateerde behoefte, maar wel nodig gelet op de verwachte bevolkingsgroei.

Diverse verenigingen hebben de wens van aanpassingen op de sportparken uitgesproken, zodat zij aanvullend sportaanbod (padel) kunnen verzorgen en/of over een kwalitatief hoogwaardigere accommodatie beschikken. Hierover moet de gemeente uitsluitsel geven in de herijking van haar sportbeleid: welke sporten wil zij faciliteren en welk niveau streeft zij na?

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting **3**

1. Inleiding **5**

2. Context **6**
2.1 Bevolking 6
2.2 Onderwijs 7
2.3 Sportdeelname 8
2.4 Sportaccommodatiegebruik 10

3. Binnensport **11**
3.1 Aanbod 11
3.2 (Georganiseerde) sport 13
3.3 Bewegingsonderwijs 20
3.4 Beschouwing 25

4. Buitensport **26**
4.1 Aanbod 26
4.2 Hockey 29
4.3 Tennis 30
4.4 Voetbal 31
4.5 Overige sporten 34
4.6 Beschouwing 37

Bijlagen **38**
Bijlage 1 - (Technische) toelichting richtlijnen buitensport 38
Bijlage 2 – Team- en ledenaantallen buitensportverenigingen Wageningen 38

1. Inleiding

De gemeente Wageningen is bezig met de herijking van haar sportbeleid. Voor dit proces heeft zij behoefte aan inzichten in de behoefte aan binnen- en buitensportaccommodaties en hoe deze zich zal ontwikkelen. Om in deze kennisbehoefte te voorzien wordt in deze rapportage de behoefte aan sportaccommodaties vanuit de georganiseerde sport en het bewegingsonderwijs in beeld gebracht.

Werkwijze

Het aanbod aan sportaccommodaties is geïnventariseerd en weergegeven op kaart. Landelijke databases zijn benut om te bezien in hoeverre het aanbod en gebruik afwijken van landelijke cijfers, cijfers uit de regio en cijfers van vergelijkbare gemeenten.

De normatieve behoefte aan sportaccommodaties voor de (georganiseerde) sport is bepaald door vastgelegde en algemeen geaccepteerde richtlijnen toe te passen. De uitkomsten zijn gelegd naast het plaatsgevonden gebruik en de ervaringen van sportverenigingen. De behoefte aan gymnastieklokalen voor het bewegingsonderwijs is bepaald aan de hand van de gemeentelijke onderwijsverordening. Ramingen van de ontwikkeling in de behoefte zijn gebaseerd op bevolkings- en leerlingenprognoses en (lokale) trends in de sportdeelname en het sportaccommodatiegebruik.

Afbakening

Binnensportaccommodaties worden gezien als de overdekte sportruimte die wordt benut voor de beoefening van meerdere zaalsporten en het geven van bewegingsonderwijs (sporthallen, sportzalen en gymzalen). De behoefte aan andere typen overdekte sportaccommodaties, zoals denksportcentra of zwembaden, vallen buiten de scope van dit onderzoek.

Bij de buitensportaccommodaties wordt een selectie aangehouden van sportvoorzieningen voor de beoefening van atletiek, hockey, korfbal, rugby, softbal, tennis en voetbal. Alleen wanneer dit voor de behoefte voor deze sporten relevant is, worden andere sporten in de analyses betrokken, bijvoorbeeld bij medegebruik van sportvelden.

De behoefte van de Wageningse studentensportverenigingen is waar mogelijk buiten beschouwing gelaten.

Verenigingsparticipatie

De Wageningse sportverenigingen zijn op meerdere momenten bij het onderzoek betrokken. De buitensportverenigingen hebben hun (neven)gebruik van de sportvelden doorgegeven, eventuele ervaren knelpunten kenbaar gemaakt en hun verwachtingen voor de toekomst uiteengezet. De sportverenigingen die gebruik maken van binnensportaccommodaties zijn benaderd met een vragenlijst over hun (toekomstige) ruimtebehoefte en eventuele knelpunten in de bezetting. De sportverenigingen zijn daarnaast uitgenodigd voor verenigingsavonden, waar voorlopige resultaten zijn getoetst en aanvullende inzichten zijn opgehaald.

Aanvullend zijn interviews afgenomen met de partijen die de binnensportaccommodaties beheren. Sportraad Wageningen en Sportservice De Vallei zijn uitgenodigd om deel te nemen aan de verenigingsavonden.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een aantal ontwikkelingen, prognoses en trends beschreven die relevant zijn voor de sportcapaciteitsvraagstukken. In hoofdstuk 3 worden de binnensportaccommodaties behandeld en in hoofdstuk 4 staan de buitensportaccommodaties centraal.

2. Context

2.1 Bevolking

Het is de verwachting dat de bevolkingsomvang van de gemeente Wageningen toeneemt en dat de bevolking vergrijst (figuur 2.1). Het totale aantal inwoners neemt in de periode tot en met 2040 met circa 8.000 inwoners toe (+20%).[1] De grootste groei vindt plaats na 2030 en in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder (+4.000; +60%). Het aantal inwoners jonger dan 20 jaar neemt tot 2040 toe met circa 1.800 (+20%).

Studenten in Wageningen
Wageningen University telt in 2022 circa 13.500 studenten, waarvan ruim 9.000 in de gemeente Wageningen wonen. De studentenpopulatie vormt hiermee een aanzienlijk deel van de bevolkingsomvang van de gemeente (circa 22%).

Figuur 2.1 (Verwachte) bevolkingsomvang gemeente Wageningen naar leeftijdscategorie in 2022, 2030 en 2040 (in aantallen en procenten)

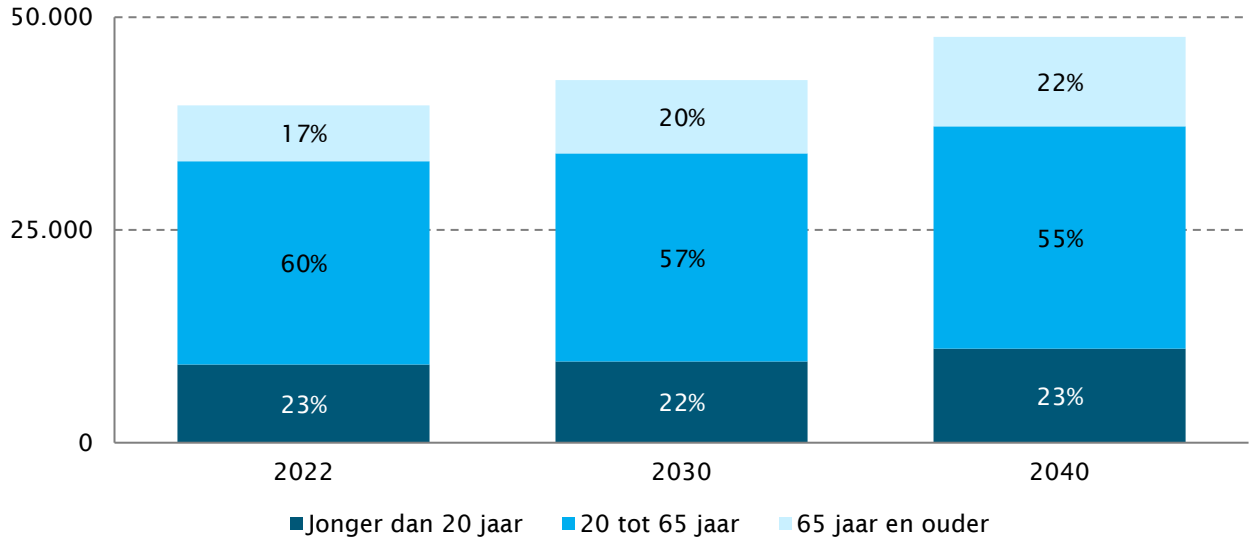

Bron: CBS Statline, 2022; Gelderland in Cijfers o.b.v. Primos-prognose, ABF Research, 2019.
Bewerking: Mulier Instituut.

De gemeente Wageningen bestaat uit twaalf wijken, die kunnen worden ingedeeld in vier gemeentedelen. Wageningen-Midden heeft met ruim 16.000 inwoners de meeste inwoners (figuur 2.2). In Wageningen-Noord zijn drie op de tien inwoners jonger dan 20 jaar, terwijl in de overige delen van de gemeente circa twee op de tien inwoners jonger dan 20 jaar zijn. Er zijn geen bevolkingsprognoses op wijk- of gemeentedeelniveau beschikbaar voor de gemeente Wageningen.

[1] In het coalitieakkoord (2022-2026) van de gemeente Wageningen is gekozen om te sturen op deze bevolkingsgroei. Deze is afgeleid van de onderkant van een bandbreedte in de verwachte ontwikkeling van het aantal huishoudens in de gemeente.

Figuur 2.2 Bevolkingsomvang delen gemeente Wageningen naar leeftijdscategorie in 2022 (in aantallen)

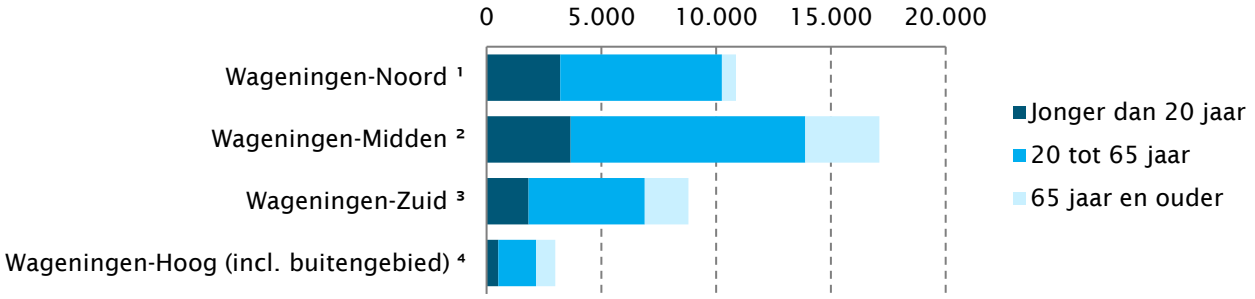

1) Wageningen-Noord bestaat uit de wijken Kortenoord, Noordwest en Wageningen Universiteit.
2) Wageningen-Midden bestaat uit de wijken Boven- en Benedenbuurt, De Buurt, De Horsten, De Weiden en Boomgaarden.
3) Wageningen-Zuid bestaat uit de wijken Centrum, Nude en Veluvia-Hamelakkers.
4) Wageningen-Noord bestaat uit de wijk Wageningen-Hoog en het buitengebied.

Bron: CBS Statline, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

2.2 Onderwijs

In de gemeente Wageningen zijn veertien scholen gevestigd waarvoor de gemeente een huisvestingsplicht heeft. Dertien daarvan verzorgen (speciaal) basisonderwijs. Het totale aantal leerlingen ingeschreven bij deze scholen is naar verwachting in 2030 circa 6 procent hoger (figuur 2.3). Richting 2040 wordt een verdere kleine toename verwacht.

Het aantal leerlingen van Pantarijn, de enige Wageningse school voor voortgezet onderwijs, zal naar verwachting licht afnemen om vervolgens weer toe te nemen, met als gevolg dat het aantal leerlingen in 2030 lager is dan het huidige aantal, maar in 2040 weer vergelijkbaar met het huidige niveau (figuur 2.3).

Figuur 2.3 (Verwachte) aantal leerlingen scholen gemeente Wageningen, naar onderwijstype, in de periode 2021-2040 (in aantallen)

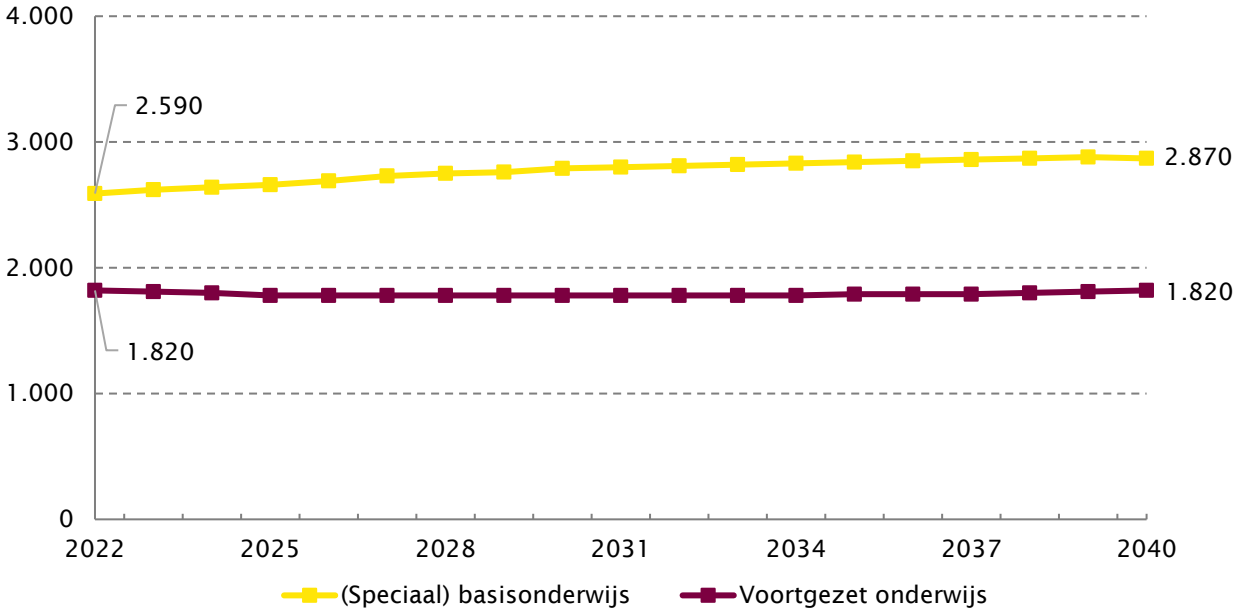

Bron: Pronexus, 2021a; Pronexus, 2021b. Bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Sportdeelname

Ruim zes op de tien volwassen inwoners (19 jaar en ouder) van de gemeente Wageningen sportten wekelijks in 2020 (63%). Dit percentage was lager dan in 2016, toen twee op de drie volwassenen wekelijks sportten (66%). Het aantal inwoners (alle leeftijden) van de gemeente dat lid was van een sportbond (via een sportvereniging) is in dezelfde periode stabiel gebleven (27%). Landelijk is het percentage wekelijkse sportdeelname relatief stabiel over de tijd, maar neemt het aantal lidmaatschappen bij de sportbonden af.

Het aandeel inwoners van Wageningen met een sportbondlidmaatschap is hoog ten opzichte van referentiecijfers (tabel 2.1). Opvallend is dat dit hoge percentage niet het gevolg is van een hoog percentage lidmaatschappen bij de grotere sportbonden in Nederland. Zo is het aandeel lidmaatschappen bij de voetbalbond KNVB in Wageningen 1 procentpunt lager dan landelijk. Dit zou betekenen dat in de gemeente relatief veel inwoners kleinere sporten in georganiseerd verband beoefenen.

Tabel 2.1 Vergelijking sportbondlidmaatschap gemeente Wageningen in 2020 (in procenten)

	Gemeente Wageningen	Gelderland-Midden [A]	Referentie-gemeenten [B]	Nederland
Totaal (alle inwoners)	27,0	23,7	23,0	24,1
Sporttak				
Atletiek	1,4	0,5	0,9	0,7
Golf	1,5	1,8	2,0	2,2
Gymnastiek	0,9	1,4	1,5	1,4
Hockey	1,6	1,3	1,2	1,4
Paardensport	0,4	0,9	0,8	0,8
Sportvissen	2,4	2,7	3,1	3,4
Tennis	2,8	2,8	2,6	3,0
Voetbal	5,7	6,6	6,1	6,7
Volleybal	1,0	0,8	0,4	0,6
Zwemmen	1,0	0,8	0,7	0,7

A) Gelderland-Midden is de VSG-regio waar de gemeente Wageningen onder valt.
B) De referentiegemeenten zijn gemeenten die qua demografie en stedelijkheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Wageningen.

Toelichting: Studenten met een sportbondlidmaatschap zijn in de tabel meegenomen; een uitsplitsing is niet mogelijk.
Bron: NOC*NSF, 2020 (via www.sportopdekaart.nl). Bewerking: Mulier Instituut.

Binnensport

Ruim een kwart van de Wageningse zaalsportverenigingen geeft aan recent een (sterke) ledenterugloop te hebben meegemaakt (28%, figuur 2.4). Evenveel verenigingen geven daarentegen aan in 2022 meer leden te hebben dan een paar jaar terug. Landelijk staat het aantal lidmaatschappen van de zaalsportbonden onder druk (NOC*NSF ledentalrapportages 2015-2020). Vier op de tien Wageningse zaalsportverenigingen verwachten een ledengroei voor de komende jaren. Een enkele vereniging verwacht daarentegen dat het aantal leden verder gaat teruglopen.

Corona

De helft van de Wageningse zaalsportverenigingen geeft aan dat de coronacrisis een (zeer) negatieve invloed heeft gehad op de ledenontwikkeling. c.

Figuur 2.4 Eigen aangegeven recente en verwachte ledenontwikkeling Wageningse zaalsportverenigingen (in aantallen, n=7)

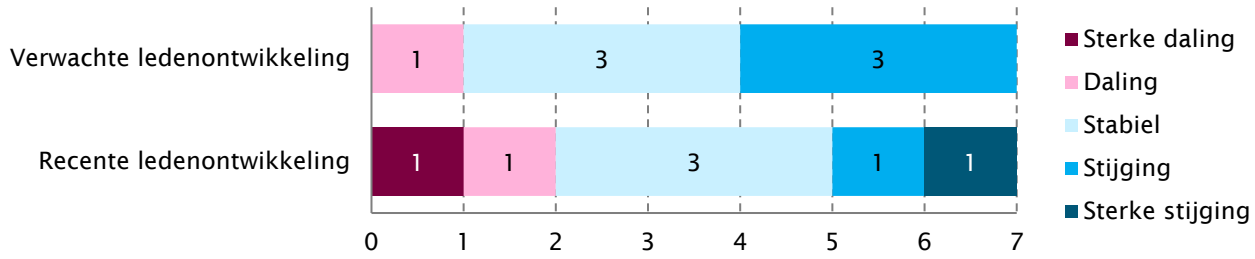

Toelichting: De Wageningse studentenzaalsportverenigingen zijn niet gevraagd naar hun recente en verwachte ledenontwikkeling.
Bron: Mulier Instituut, Gebruiksbevraging zaalsport Wageningen, voorjaar 2022.

Buitensport

Het totale aantal leden van de Wageningse buitensportverenigingen is in 2022 hoger dan in 2018 (figuur 2.5). De groei van het aantal atletiek- en korfballeden is opvallend, aangezien het aantal lidmaatschappen bij deze sportbonden landelijk terug is gelopen (NOC*NSF ledentalrapportages 2015-2020). De krimp bij hockey in Wageningen is eveneens opvallend, want landelijk is het aantal lidmaatschappen bij de KNHB toegenomen.

Naar verhouding zijn in 2022 meer inwoners lid van een Wageningse buitensportvereniging dan in 2018; deze groei is bijna uitsluitend toe te schrijven aan de ledentoename bij tennisvereniging NVLTB.

Corona

Bij de meeste Wageningse buitensportverenigingen is geen grote impact van de coronacrisis op het ledenverloop waar te nemen. Uitzondering hierop is tennisvereniging NVLTB, die recent een sterke toename in het aantal leden zag, waar in de jaren daarvoor sprake was van een structurele ledendaling. Landelijk onderzoek toont aan dat het aantal leden van sportverengingen ten tijde van beperkingen terugliep, maar dat een groot deel zich weer aansloot zodra de sport weer open ging, met name bij de buitensporten.

Figuur 2.5 Ontwikkeling aantal leden buitensportverenigingen en inwoners gemeente Wageningen tussen 2018 en 2022 (in procenten)

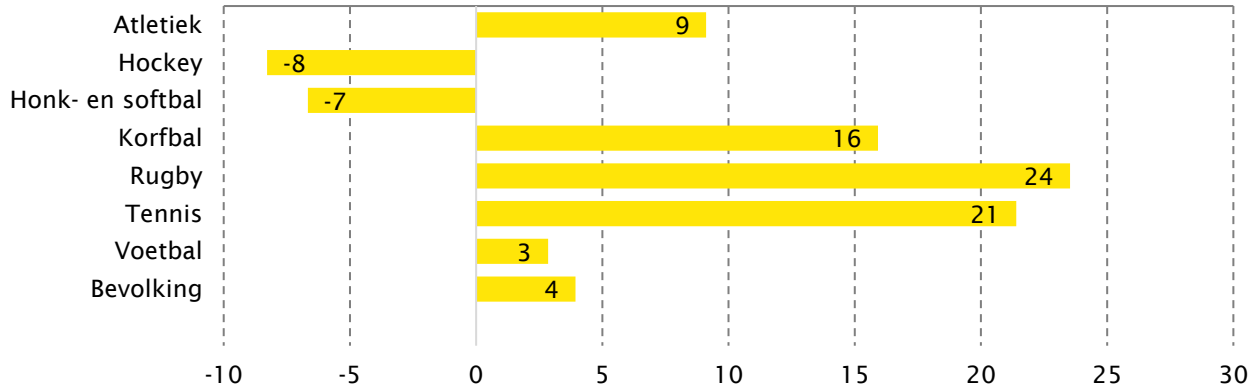

Toelichting: Het aantal leden van de Wageningse studentenbuitensportverenigingen is buiten beschouwing gelaten.
Bron: Atletiekunie, 2022; KNHB, 2022; KNBSB, 2022; KNKV, 2022; Rugby Nederland, 2022; KNLTB, 2022; KNVB, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

2.4 Sportaccommodatiegebruik

Bij sportbeoefening wordt vaak aan sportaccommodaties gedacht, maar in Nederland wordt vooral gebruik gemaakt van de openbare ruimte voor de sportbeoefening. Zowel bij volwassenen als bij kinderen is het sportief gebruik van de openbare ruimte de afgelopen jaren toegenomen (figuur 2.6; figuur 2.7).

Sporthallen en sportvelden worden met name gebruikt door de Nederlandse kinderen en niet zozeer door de volwassen Nederlander. Het gebruik van beide typen sportaccommodatie is redelijk constant over de tijd.

Figuur 2.6 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door volwassenen in Nederland in 2014, 2018 en 2020 (in procenten)

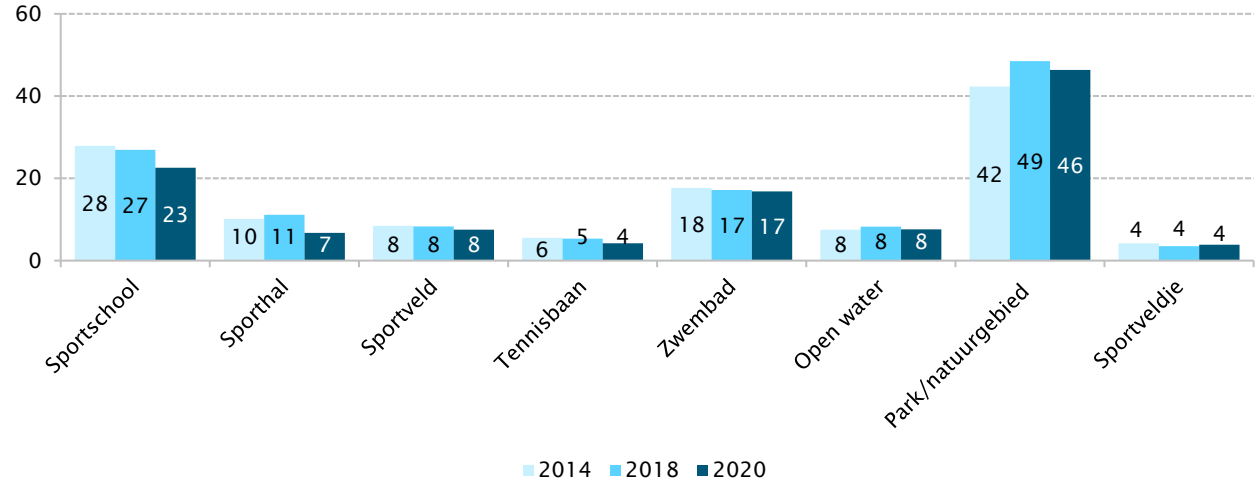

Toelichting: In de NSO-vragenlijst van 2020 is aan de respondenten gevraagd om de vragen te beantwoorden met in gedachten de 'normale' situatie, zonder alle coronamaatregelen.
Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek voorjaar 2014, 2018 en 2020.

Figuur 2.7 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door kinderen in Nederland in 2014, 2018 en 2020 (in procenten)

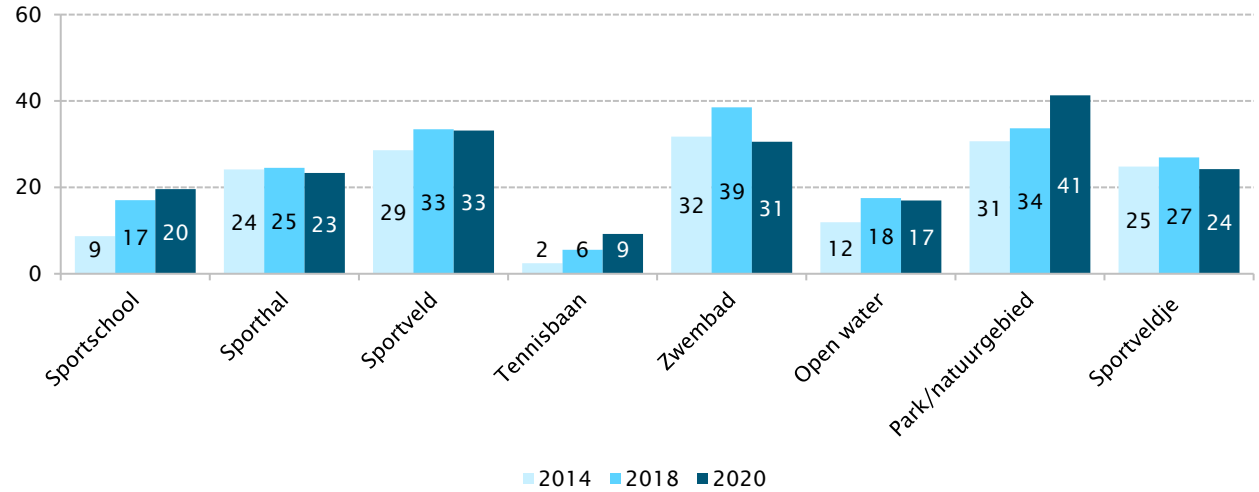

Toelichting: In de NSO-vragenlijst van 2020 is aan de respondenten gevraagd om de vragen te beantwoorden met in gedachten de 'normale' situatie, zonder alle coronamaatregelen Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek voorjaar 2014, 2018 en 2020.

3. Binnensport

3.1 Aanbod

In de gemeente Wageningen zijn zes sporthallen, één sportzaal en één gymzaal aanwezig (tabel 3.1). De zes sporthallen zijn verspreid over vier locaties. De twee sporthallen in De Bongerd zijn eigendom van Wageningen University en worden in eerste instantie voor het faciliteren van de studentensport ingezet.

De overige binnensportaccommodaties zijn eigendom van de gemeente Wageningen. De gemeente beheert zelf sporthal De Aanloop en de gymzaal aan de Marijkeweg. De beheerstaken van de sporthallen Het Binnenveld en De Vlinder en van sportzaal Tarthorst heeft de gemeente overgedragen.

Alle zaaldelen in de gemeentelijke binnensportaccommodaties en één zaaldeel in De Bongerd worden ingezet voor het bewegingsonderwijs van de Wageningse scholen waarvoor de gemeente een huisvestingsplicht heeft.

Definities
Sporthallen hebben een sportvloer waarop ruimte wordt geboden om alle zaalsporten af te werken. Sportzalen hebben een kleinere sportvloer, waardoor deze niet voldoet aan de afmetingseisen voor alle zaalsporten. Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van (basis)scholen te faciliteren. De afmetingen voldoen aan de eisen voor diverse gevechts- en verdedigingssporten en tafeltennis, maar niet aan die voor de meeste zaalsporten.

Tabel 3.1 Aanbod binnensportaccommodaties gemeente Wageningen in 2022

Accommodatie	Eigenaar	Beheer	Opmerking
Sporthallen			
De Aanloop	Gemeente Wageningen	Gemeente Wageningen	
Het Binnenveld	Gemeente Wageningen	Korfbalvereniging Wageningen	
De Vlinder	Gemeente Wageningen	Stichting VierVlakVlinder	Twee sporthallen op deze locatie
De Bongerd	Wageningen University	Wageningen University	Twee sporthallen op deze locatie
Sportzaal			
De Tarthorst	Gemeente Wageningen	Basketbalvereniging Pluto	
Gymzaal			
Marijkeweg	Gemeente Wageningen	Gemeente Wageningen	

Bron: Mulier Instituut, Database Sportaanbod (DSA), 2022.

Blaashal
De Wageningsche Mixed Hockey Club (WMHC) beschikt over een blaashal. Deze tijdelijk overkapping wordt over één van de hockeyvelden op sportpark De Bongerd geplaatst aan het begin van het zaalhockeyseizoen. WMHC kan zo gedurende haar zaalseizoen in (een deel van) haar behoefte aan zaalruimte voorzien op het sportpark en is daarmee minder aangewezen op de (gemeentelijke) sporthallen.

Geplande mutaties

KV Wageningen onderzoekt de mogelijkheid van de aanschaf van een blaashal die gedurende het zaalkorfbalseizoen over twee van de eigen velden op sportpark Het Binnenveld kan worden geplaatst. Zij verwacht dat een blaashal, samen met de gemeentelijke sporthal bij de sportvelden, ruimschoots voorziet in haar (toekomstige) behoefte.

In de gebiedsontwikkeling van De Dreijen is ruimtelijk een optie opgenomen om een gymzaal (voor het bewegingsonderwijs) te realiseren. Definitieve besluitvorming hierover moet nog plaatsvinden.

Benchmark

Wageningen telt 3,8 sporthallen per 25.000 inwoners. Dit is aanzienlijk hoger dan het landelijke gemiddelde (2,1), het gemiddelde in de regio (1,9) en het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (2,2; tabel 3.2).

> *Studentensporthallen*
> Zonder de twee studentensporthallen is het aanbod in de gemeente Wageningen 2,5 sporthallen per 25.000 inwoners, wat alsnog hoger is dan de diverse referentiecijfers. Als de studentenpopulatie van de gemeente (circa 9.000) ook buiten beschouwing wordt gelaten, is het aanbod 3,3 sporthallen per 25.000 inwoners. Ook vergeleken met andere (kleine) studentensteden is het totale aanbod aan sporthallen in Wageningen relatief hoog (3,8 om gemiddeld 1,9).

Sportzalen en gymzalen hebben een beperktere functionaliteit dan sporthallen voor de meeste zaalsporten en worden daarom hoofdzakelijk gebruikt voor gymnastiek, turnen en vechtsporten (Schadenberg et al., 2020). In Wageningen is de aanwezigheid van één sportzaal in lijn met vergelijkbare gemeenten, maar lager dan het landelijke gemiddelde en het gemiddelde in de regio. De aanwezigheid van slechts één gymzaal in de gemeente is opvallend (tabel 3.2). De sporten die doorgaans in sport- en gymzalen plaatsvinden, zullen daarom in Wageningen waarschijnlijk meer toegewezen zijn op de aanwezige sporthallen. Voor de spreiding van het aanbod kan dit betekenen dat de sport minder toegankelijk is en/of dat leerlingen van scholen een relatief grote afstand tot de gymlocatie moeten afleggen.

Tabel 3.2 Benchmark aanbod sporthallen, sportzalen en gymzalen gemeente Wageningen in 2022 (in aantallen per 25.000 inwoners)

	Sporthallen (drie zaaldelen)	**Sportzalen** (twee zaaldelen)	**Gymzalen** (één zaaldeel)	**Zaaldelen**
Gemeente Wageningen	3,8	0,6	0,6	13,2
Gelderland-Midden [A]	2,0	1,5	4,3	13,3
Referentiegemeenten [B]	2,4	0,6	6,2	14,6
Nederland	**2,3**	**1,1**	**6,7**	**15,8**

A) Gelderland-Midden is de VSG-regio waar de gemeente Wageningen onder valt.

B) De referentiegemeenten zijn gemeenten die qua bevolkingsomvang en stedelijkheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Wageningen.

Bron: Mulier Instituut, Database SportAanbod (DSA), peildatum 1-4-2022.

3.2 (Georganiseerde) sport

Normatieve behoefte

De behoefte aan ruimte voor de (georganiseerde) zaalsport in de gemeente Wageningen wordt vastgesteld op minimaal drie en maximaal vier sporthallen (tabel 3.3). Het huidige aantal van zes sporthallen is hoger dan de maximale behoefte in de gemeente.

Toelichting
De behoefte aan sporthallen voor de (georganiseerde) zaalsport is berekend aan de hand van draagvlakcijfers. Draagvlakcijfers vormen een planologische richtlijn. Bij een bepaalde bevolkingsomvang bestaat (in theorie) voldoende draagvlak voor een type voorziening. Dit type richtlijn is zeer algemeen en biedt een globale inschatting van de werkelijke behoefte (Schadenberg et al., 2020).

De verwachte bevolkingsontwikkeling heeft als gevolg dat de maximale normatieve behoefte aan sporthallen in 2030 en 2040 één hoger is dan in 2022 (tabel 3.3). Het aanbod van zes sporthallen, waarvan twee studentensporthallen, blijft ruim ten opzichte van de normatieve behoefte.

Studenten
Naar verhouding is veel zaalsportruimte beschikbaar voor de studentensportverenigingen; 13.500 studenten op twee sporthallen ten opzichte van 40.000 inwoners, waarvan circa 31.000 niet-student, op vier sporthallen. Als de studentenpopulatie en studentensporthallen uit de vraag-aanbodanalyse uit tabel 3.3 worden gelaten, is de behoefte twee tot vier sporthallen in 2022, ten opzichte van een aanbod van vier sporthallen.

Tabel 3.3 Vraag-aanbodanalyse sporthallen gemeente Wageningen in 2022, 2030 en 2040 (o.b.v. draagvlakcijfers; in aantallen)

		Behoefte					
	Aanbod	2022		2030		2040	
Variant	2022	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Inclusief studentenaanbod- en populatie	**6**	**3** (2,3)	**4** (4,0)	**3** (2,4)	**5** (4,3)	**3** (2,7)	**5** (4,8)
Exclusief studentenaanbod- en populatie	**4**	**2** (1,8)	**3** (3,1)	n.b.		n.b.	

Toelichting: De toekomstige omvang van de studentenpopulatie in de gemeente Wageningen is niet bekend. Studenten kunnen ook gebruik maken van de niet-studentensporthallen.
Bron: Schadenberg et al., 2020; CBS Statline, 2022; Gelderland in Cijfers o.b.v. Primos-prognose, ABF Research, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

De sporthallen in de gemeente Wageningen zijn gelegen aan de rand van de bebouwing (kaart 3.1). Sporthal Het Binnenveld is voor de meeste inwoners van de gemeente de dichtstbijzijnde sporthal (42%). Voor een klein deel van de inwoners van de gemeente is de dichtstbijzijnde sporthal niet in de eigen gemeente gelegen (1%). Deze inwoners wonen bijna uitsluitend in Wageningen-Hoog. De dichtstbijzijnde sporthal voor deze inwoners is de DVO-hal in de gemeente Ede.

Kaart 3.1 Aanbod van binnensportaccommodaties in de gemeente Wageningen in 2022

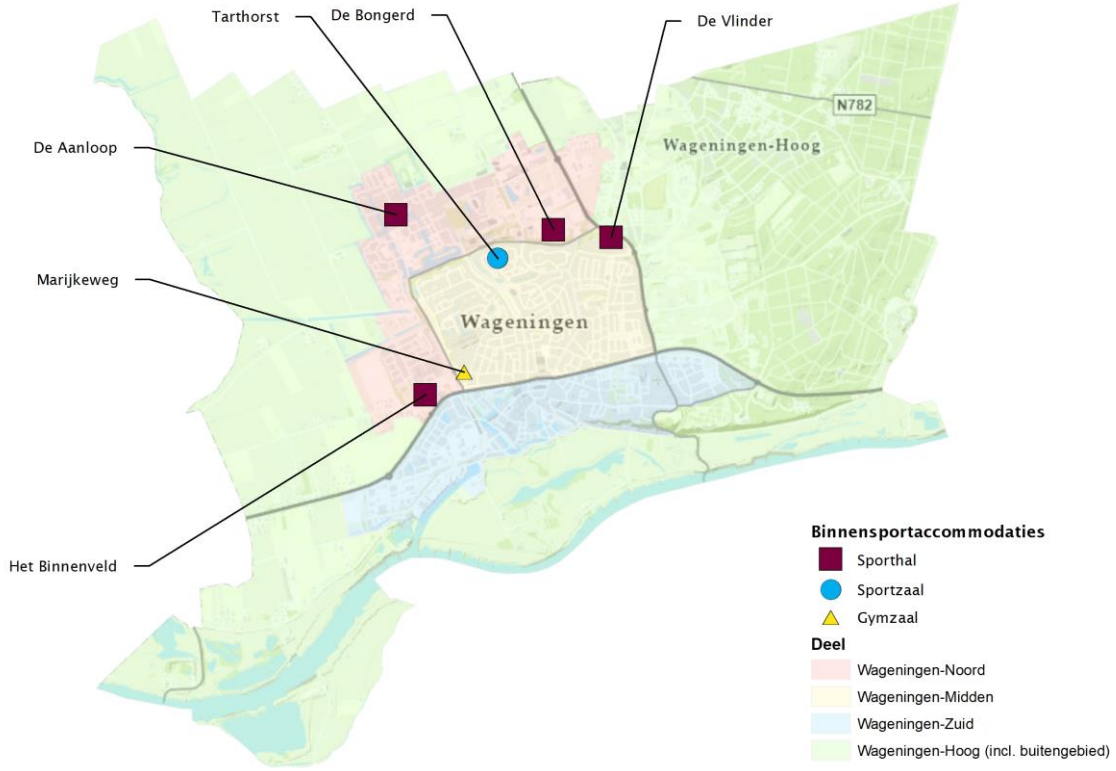

Bron: Mulier Instituut, Database Sportaanbod (DSA), 2022. Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Spreiding

De inwoners van de gemeente Wageningen moeten gemiddeld circa 1.020 meter afleggen naar de dichtstbijzijnde sporthal. De studentensporthallen weglaten bij de berekening van de bereikbaarheid van het sporthallenaanbod in de gemeente heeft weinig invloed (tabel 3.4). Voor bijna alle inwoners van de gemeente is de afstand tot de dichtstbijzijnde sporthal minder dan 3.000 meter. Circa 250 inwoners die in Wageningen-Noord wonen moeten meer dan 3.000 meter reizen tot de dichtstbijzijnde sporthal. Drie kilometer wordt algemeen beschouwd als de afstand die men bereid is af te leggen voor zijn of haar sportbeoefening (Hoekman et al., 2013).

Tabel 3.4 Gemiddelde reisafstand naar dichtstbijzijnde sporthal voor inwoners van de gemeente Wageningen, naar deel, in 2022 (in meters, gemeten over de weg)

Deel	Exclusief De Bongerd	Inclusief De Bongerd
Wageningen-Noord	660	580
Wageningen-Midden	1.040	1.010
Wageningen-Zuid	1.300	1.300
Wageningen-Hoog	1.730	1.720
Gemeente Wageningen	**1.060**	**1.020**

Bron: Mulier Instituut, Database Sportaanbod (DSA), 2022; Centraal Bureau voor Statistiek (CBS), 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

Gebruik

Het beheer van de gemeentelijke binnensportaccommodaties Het Binnenveld, De Vlinder en De Tarthorst wordt uitgevoerd door verenigingen of door een stichting waarin verenigingen zitting hebben in het bestuur. De Wageningse verenigingen hebben hierdoor veel invloed op het (sport)gebruik van de binnensportaccommodaties in Wageningen. Dit wijkt af van het landelijke beeld, waarin het beheer van sporthallen hoofdzakelijk wordt uitgevoerd door de gemeente (Hoekman et al., 2019), zoals het geval is bij sporthal De Aanloop en de gymzaal aan de Marijkeweg.

In tabel 3.5 zijn de meeste structurele sportgebruikers van de gemeentelijke binnensportaccommodaties opgenomen. Niet alle gebruikers zijn gedurende het hele jaar actief in de binnensportaccommodaties. Het zaalseizoen van bijvoorbeeld hockey (december, januari en februari) en korfbal (november, december, januari en februari) heeft een beperkte doorlooptijd, terwijl badminton en basketbal als verenigingssport vrijwel uitsluitend in binnensportaccommodaties worden beoefenend.

KV Wageningen heeft een huurovereenkomst met de gemeente Wageningen voor het gebruik van sporthal Het Binnenveld. De sporthal wordt (gedurende haar zaalseizoen) volop benut door de korfbalvereniging. Opvallend is dat zij daarnaast, na Volleybal Wageningen, de meeste uren afneemt in De Aanloop, waarvan de gemeente het beheer uitvoert.

Voor sporthal De Vlinder heeft stichting VierVlakVlinder een huurovereenkomst met de gemeente Wageningen. Het stichtingsbestuur bestaat uit bestuursleden die worden voorgedragen door de verenigingen die het meest gebruikmaken van de sporthal: Scylla, GV Impuls, De Kantjils en Invicta.

Pluto en de gemeente Wageningen hebben een huurovereenkomst gesloten voor het beheer van sportzaal De Tarthorst. De basketbalvereniging vult de sportzaal bijna volledig met trainingen doordeweeks in de avonden en wedstrijden op zaterdag.

Van gymzaal Marijkeweg, waarvan de gemeente het beheer uitvoert, maakt een veelvoud van kleinere sportverenigingen en -groepen gebruik.

Studenten

De gemeentelijke binnensportaccommodaties worden bijna uitsluitend gebruikt door niet-studentenverenigingen. Studenten kunnen echter wel lid van deze sportverenigingen zijn. Naar schatting op basis van gegevens aangeleverd door de verenigingen staat tussen de 5 en 10 procent van de leden van de niet-studentenverenigingen ingeschreven bij Wageningen University.

Studentenvolleybalvereniging WaHo maakt gebruik van Het Binnenveld, omdat zij onvoldoende uren in De Bongerd kan afnemen. Hetzelfde geldt voor studentenfrisbeevereniging WAF, die gebruikmaakt van De Vlinder.

De gemeentelijke binnensportaccommodaties zijn doordeweeks tijdens de wintermaanden, wanneer alle sportgebruikers in de binnensportaccommodaties actief zijn, tussen 16:00 en 23:00 uur gemiddeld 68 procent van de tijd bezet. Tussen 18:00 en 22:00 uur, het tijdsblok waarin de leden en het kader van verenigingen veelal actief (willen) zijn, is de gemiddelde bezetting hoger, namelijk 82 procent, waarbij de bezetting van de sporthallen en De Tarthorst beduidend hoger is dan de bezetting van gymzaal Marijkeweg (figuur 3.1).

Tabel 3.5 Overzicht sportgebruikers gemeentelijke binnensportaccommodaties Wageningen (in volgorde van urenafname)

Accommodatie	Gebruikers
Sporthallen	
De Aanloop	**Volleybal Wageningen**, **KV Wageningen (korfbal)**, WMHC (hockey), WAAG (aangepast sportaanbod), Scylla (volleybal & 55+ sport), Volleybal Mattheus & Sportservice Wageningen (divers)
Het Binnenveld	**KV Wageningen (korfbal),** Solidez, WaHo (volleybal), Sportservice Wageningen (divers) & Voetbalwerkplaats
De Vlinder	**Scylla (volleybal & 55+ sport)**, **GV Impuls (gym/turnen)**, **De Kantjils (badminton)**, **Invicta (volleybal)**, Planet Capoeira, VGSW (divers), Ichido (judo), La Prime (schermen) & WAF (frisbee)
Sportzaal	
De Tarthorst	**Pluto (basketbal)**, THF (conditietraining) & Solidez (divers)
Gymzaal	
Marijkeweg	Bransz (dans), Wieledansers (dans), WAAG, Flex Sport (divers), VGSW (volleybal), Horstvolleys (volleybal), VADA (roeien) & VGSW (divers)

Bron: Gemeente Wageningen, 2022; KV Het Binnenveld, 2022; Stichting VierVlakVlinder, 2022; Pluto, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

De ruimte voor intensivering van het doordeweekse gebruik tussen 18:00 en 22:00 uur, tijdens de wintermaanden, in De Aanloop en De Tarthorst beperkt zich uitsluitend tot de vrijdagavond. Vrijdagavond is een minder populaire trainingsdag, omdat wedstrijden veelal op zaterdag worden gespeeld. Bij De Vlinder is sprake van vrije uren verspreid over meerdere doordeweekse avonden. Vóór 18:00 uur en ná 22:00 uur is in alle gemeentelijke binnensportaccommodaties voldoende ruimte voor intensivering

Buiten de wintermaanden
Relatief veel gebruik van De Aanloop en Het Binnenveld staat op naam van seizoensgebonden gebruikers (hockey en korfbal). Buiten het zaalseizoen van de desbetreffende verenigingen kennen deze accommodaties relatief veel leegstand.

KV Wageningen en WMHC in De Aanloop
KV Wageningen neemt na Volleybal Wageningen de meeste uren af in De Aanloop. Zonder uren van de korfbalvereniging is de doordeweekse bezetting van De Aanloop 46 procent tussen 18:00 en 22:00 uur. Zonder de uren van WMHC bedraagt de doordeweekse bezetting 31 procent tussen 18:00 en 22:00 uur. Op jaarbasis bedraagt het gebruik van de verenigingen 340 uur.

Figuur 3.1 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties Wageningen in wintermaanden, naar tijdsperiode (in procenten)

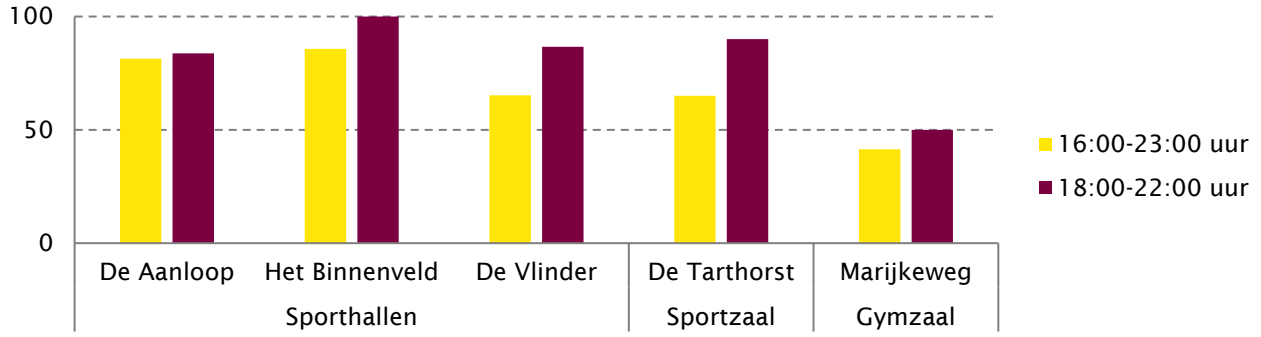

Bron: Gemeente Wageningen, 2022; KV Het Binnenveld, 2022;. Stichting VierVlakVlinder, 2022; Pluto, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Ervaring

Beheerders

Pluto, KV Wageningen en stichting VierVlakVlinder

Het beheer van drie van de vier gemeentelijke sporthallen en de gemeentelijke sportzaal is uitbesteed aan de sportvereniging(en) die in de binnensportaccommodaties actief zijn. In het geval van De Vlinder is stichting VierVlakVlinder opgericht om het beheer van sporthal te verzorgen. Deze partijen verzorgen onder andere de inroostering van het sportgebruik van de accommodaties, en ze zijn tevreden over de gang van zaken rondom het beheer.

Pluto en KV Wageningen zijn de hoofdgebruiker van de accommodaties die zij beheren, respectievelijk sportzaal De Tarthorst en sporthal Het Binnenveld. Bij de inroostering worden enkel de uren aan externen beschikbaar gesteld die de verenigingen zelf niet invullen. Voor Pluto betekent dit naar eigen zeggen dat zij per team meer kunnen trainen dan andere basketbalverenigingen in de regio. De vereniging geeft aan dat een 'verenigingsaccommodatie' voor meer verenigingsgevoel zorgt, waardoor de vereniging meer aantrekkingskracht heeft.

Ook KV Wageningen geeft aan dat een verenigingsaccommodatie bevorderlijk is voor het verenigingsleven. Sporthal Het Binnenveld biedt de korfbalvereniging echter onvoldoende capaciteit, ondanks dat de vereniging het eerste gebruiksrecht heeft. Zij kiest er dan ook voor om uren af te nemen in De Aanloop en is voornemens een blaashal aan te schaffen. Zij verwacht dat de blaashal, samen met sporthal Het Binnenveld, ruimschoots voorziet in haar (toekomstige) behoefte. Bij ingebruikname van de blaashal komen de uren die de korfbalvereniging afneemt in sporthal De Aanloop te vervallen.

Stichting VierVlakVlinder geeft aan dat De Vlinder minder als verenigingsaccommodatie wordt ervaren, omdat de sporthal door meerdere verenigingen wordt gebruikt. Sinds de stichting het beheer van de sporthal in 2012 van de gemeente heeft overgenomen, zijn er nauwelijks wijzigingen in de inroostering geweest. De stichting ervaart geen knelpunten bij de inroostering. Vrijwel alle aanvragen voor gebruik die binnenkomen, kunnen worden gehonoreerd.

Gemeente Wageningen

De gemeente Wageningen beheert sporthal De Aanloop en de gymzaal aan de Marijkeweg. De gemeente geeft aan geen problemen met de inroostering van het sportgebruik te ondervinden. Alle aanvragen van sportverenigingen en -groepen weet zij in te plannen. Wel ontvangt zij signalen dat (kleinere) verenigingen en groepen moeite hebben informatie in te winnen over in welke binnensportaccommodatie nog beschikbare ruimte voor (meer) gebruik is, omdat de beheerstaken over een veelvoud van partijen zijn verdeeld. Een totaaloverzicht van het gebruik per dag, maand of sportseizoen van alle beschikbare binnensportaccommodaties ontbreekt hierdoor.

In het verleden roosterde de gemeente het (avond)gebruik van alle binnensportaccommodaties in. De gemeente had hierdoor beter inzicht in vraag, wensen en behoefte. Ze deed de uitvraag naar alle sportverenigingen en roosterde de uren volgens prioriteitenregels in. Voor de verenigingen en burgers was er 'een loket' waar de vraag om (beschikbare) ruimte kon worden gesteld.

De gemeente wijst erop dat KV Wageningen, als zij de beschikking krijgt over een blaashal, geen uren meer gaat afnemen in sporthal de Aanloop. KV Wageningen heeft de gemeente laten weten de blaashal aan ook aan te bieden aan WMHC.[2] Door een eventueel vertrek van beide verenigingen zal significante leegstand ontstaan in De Aanloop. De vrijgekomen uren zullen namelijk naar verwachting van de gemeente niet worden ingevuld door de huidige gebruikers.

Sportgebruikers

Aan 33 organisaties is een uitnodiging verstuurd om een vragenlijst in te vullen waarin naar de beoordeling van de huidige capaciteit aan binnensportaccommodaties en eventuele knelpunten in bezetting is gevraagd. 64 procent van die organisaties heeft de vragenlijst ingevuld.

Typen respondenten

Acht verenigingen waarvan de leden een zaalsport in de binnensportaccommodaties beoefenen, hebben de vragenlijst ingevuld.[3] De overige respondenten (o.a. judo en conditie-/krachttraining van veldsporten) worden samengenomen in de groep 'overige binnensport'.

Bijna negen op de tien respondenten geven aan dat er voldoende binnensportaccommodaties in de gemeente Wageningen aanwezig zijn of staan hier neutraal tegenover (88%). Slechts één zaalsportvereniging en één overige binnensportaanbieder geven aan dat het huidige aanbod onvoldoende is voor de behoefte. Naast deze twee respondenten geven nog eens twee respondenten aan meer uren te willen afnemen dan zij in 2022 doen (figuur 2.3). Van de twee zaalsportverenigingen die dit aangeven, is er één een seizoensgebonden gebruiker. De twee overige binnensportaanbieders zijn aanbieders van verdedigings-/vechtsporten.

Figuur 3.2 Meningen gebruikers gemeentelijke binnensportaccommodaties gemeente Wageningen over aanbod binnensportaccommodaties (in aantallen, n=21)

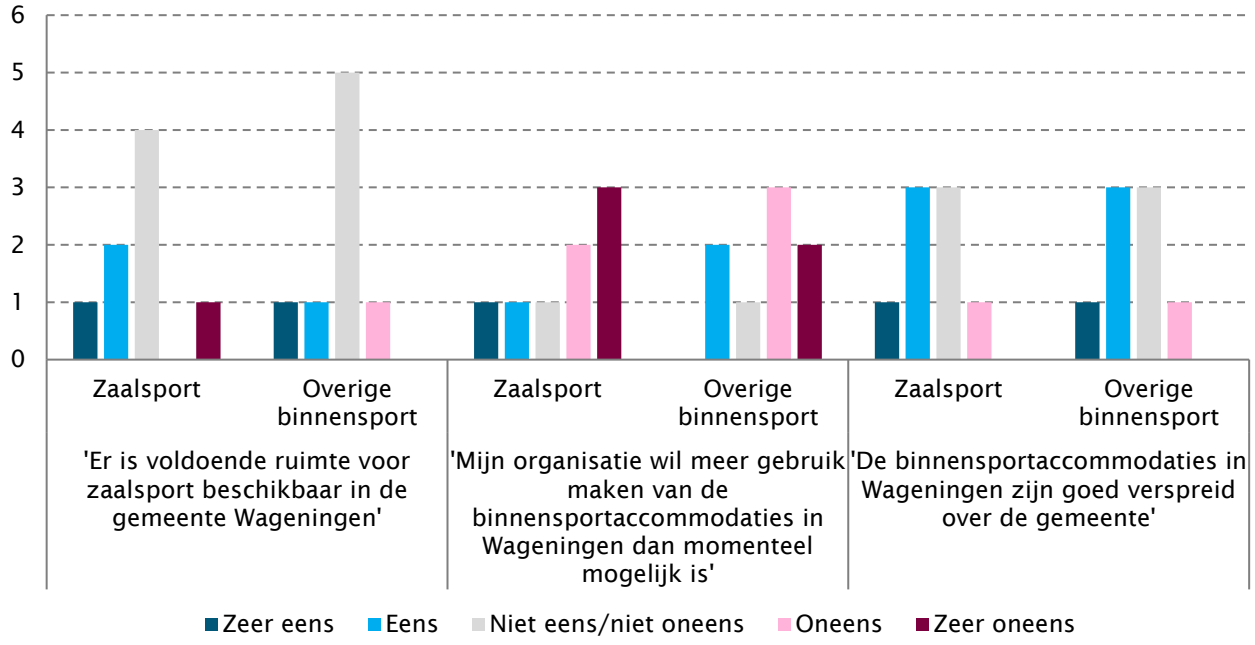

Bron: Mulier Instituut, Gebruiksbevraging zaalsport Wageningen, voorjaar 2022.

[2] WHMC heeft de vragenlijst over haar behoefte aan zaalruimte niet ingevuld, waardoor haar (ongeaccommodeerde) behoefte en in hoeverre zij knelpunten in het aanbod ervaart, niet inzichtelijk zijn.

[3] De volgende selectie van zaalsporten is aangehouden: badminton, basketbal, gymnastiek/turnen, tafeltennis, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal.

Ongeaccommodeerde behoefte

Geen van de zaalsportverenigingen en overige binnensportaanbieders hanteert een wachtlijst of ledenstop als gevolg van een tekort aan ruimte in de Wageningse binnensportaccommodaties. Ook wijkt geen van de gebruikers noodgedwongen uit naar een binnensportaccommodatie in een andere gemeente.

Twee zaalsportverenigingen, waarvan één seizoensgebonden, en één overige binnensportaanbieder geven aan dat de binnensportaccommodaties in de gemeente niet voldoende ruimte bieden om de leden het gewenste aantal uren te kunnen laten trainen of vrij spelen. Eén van de zaalsportverenigingen komt ook ruimte tekort op wedstrijddagen. Deze partijen willen graag meer gebruik maken van de bestaande binnensportaccommodaties, om de huidige leden meer activiteiten te kunnen aanbieden, maar ook om ledengroei te faciliteren, om doelgroepenaanbod te realiseren en voor talentontwikkeling.

Verenigingsavond

Op de verenigingsavond is naar voren gekomen dat bij gebruikers het idee bestaat dat mogelijkheden tot efficiënter en effectiever gebruik van de accommodatie onbenut blijven doordat het beheer van de meeste gemeentelijke binnensportaccommodaties is uitbesteed. De verenigingen die het beheer uitvoeren, zouden relatief veel uren afnemen, omdat zij de inroostering doen. Andere verenigingen en gebruikers zijn daarnaast onvoldoende op de hoogte van de ruimte die de roosters nog bieden om meer uren af te nemen.

De Wageningse sportverenigingen kijken gemengd naar de mogelijkheden tot intensiever gebruik buiten de doordeweekse piekuren (18:00-22:00 uur). Een deel van hen verwacht hun leden en kader onvoldoende te kunnen mobiliseren om op andere tijden actief te zijn. Een ander deel ziet het echter als voor de hand liggend om bestaande knelpunten in de bezetting weg te kunnen nemen.

Vanwege de beperkte opkomst tijdens de verenigingsavond is niet te zeggen of bovenstaande aspecten breed gedragen zijn onder de Wageningse sportverenigingen.

3.3 Bewegingsonderwijs

Normatieve behoefte

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Wageningen stelt jaarlijks het aantal klokuren bewegingsonderwijs vast waarvoor een school in het daaropvolgende schooljaar in aanmerking komt.[4] Scholen zijn echter vrij om minder ruimte voor bewegingsonderwijs te gebruiken dan waar zij volgens de verordening aanspraak op kunnen maken. Anderzijds kunnen scholen bij de gemeente een verzoek indienen voor meer klokuren dan het aantal dat door het college is vastgesteld.

> *Amendement Heerema/Van Nispen*
> De Tweede Kamer heeft in februari 2020 het amendement Heerema/Van Nispen aangenomen. Scholen in het (speciaal) basisonderwijs moeten vanaf de start van het schooljaar 2023-2024 voldoen aan twee lesuren van in totaal 90 minuten bewegingsonderwijs voor alle leerlingen uit de groepen 1 t/m 8. De uitgangspunten in de gemeentelijke verordening van de gemeente Wageningen voldoen aan de eisen uit het amendement Heerema/Van Nispen. Er ligt dus geen aanvullende opgave voor de gemeente Wageningen in haar huisvestingsplicht.

Voor het aantal klokuren dat de scholen voor het (speciaal) basisonderwijs in de gemeente Wageningen in 2022 kunnen aanvragen, zijn minimaal vijf gymnastieklokalen nodig. Voor het aantal klokuren dat Pantarijn, de enige Wageningse school voor het voortgezet onderwijs, kan aanvragen, zijn eveneens minimaal vijf gymnastieklokalen nodig (tabel 3.6).

De verwachte leerlingentoename leidt tot een kleine toename in het normatieve aantal klokuren bewegingsonderwijs van de Wageningse scholen. Voor deze toename zijn geen extra gymnastieklokalen nodig ten opzichte van de situatie in 2022 (tabel 3.6).

Het aanbod aan gymnastieklokalen in de gemeente Wageningen biedt in theorie voldoende ruimte voor het bewegingsonderwijs van de scholen in de gemeente, nu en in de toekomst. Vanwege de benodigde spreiding zijn mogelijk in de praktijk meer gymnastieklokalen nodig dan weergegeven in tabel 3.6.

Tabel 3.6 Vraag-aanbodanalyse gymnastieklokalen voor bewegingsonderwijs scholen gemeente Wageningen, naar onderwijstype, in 2022, 2030 en 2040 (in aantallen)

	[A] Aanbod	Behoefte					
Onderwijstype	2022	2022		2030		2040	
(Speciaal) basisonderwijs	8	5	(4,5)	5	(4,8)	5	(4,9)
Voortgezet onderwijs	6	5	(4,8)	5	(4,7)	5	(4,8)
Totaal	**14**	**10**	**(9,3)**	**10**	**(9,5)**	**10**	**(9,7)**

A) Het aanbod betreft het aantal voor bewegingsonderwijs geschikte zaaldelen in De Aanloop (twee), Het Binnenveld (twee), De Vlinder (zes), De Tarthorst (twee) en gymzaal Marijkeweg (eén), en één zaaldeel in De Bongerd dat door Pantarijn (voortgezet onderwijs) wordt gebruikt. Acht zaaldelen worden ingezet voor het bewegingsonderwijs van het (speciaal) basisonderwijs in 2022, acht zaaldelen voor het bewegingsonderwijs van het voortgezet onderwijs. Er vindt geen medegebruik van de zaaldelen door de onderwijstypen plaats.

Bron: Pronexus, 2021a; Pronexus, 2021b. Bewerking: Mulier Instituut.

[4] Gemeente Wageningen (2015). *Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Wageningen 2015.*

Spreiding

De gymnastieklokalen moeten zo over de gemeente zijn verspreid dat de gemeente Wageningen voldoet aan haar taakstelling om te voorzien in binnensportruimte voor het bewegingsonderwijs. Op kaart 3.2 worden de onderwijslocaties en binnensportaccommodaties in de gemeente weergegeven.

Kaart 3.2 Onderwijslocaties en binnensportaccommodaties gemeente Wageningen 2022

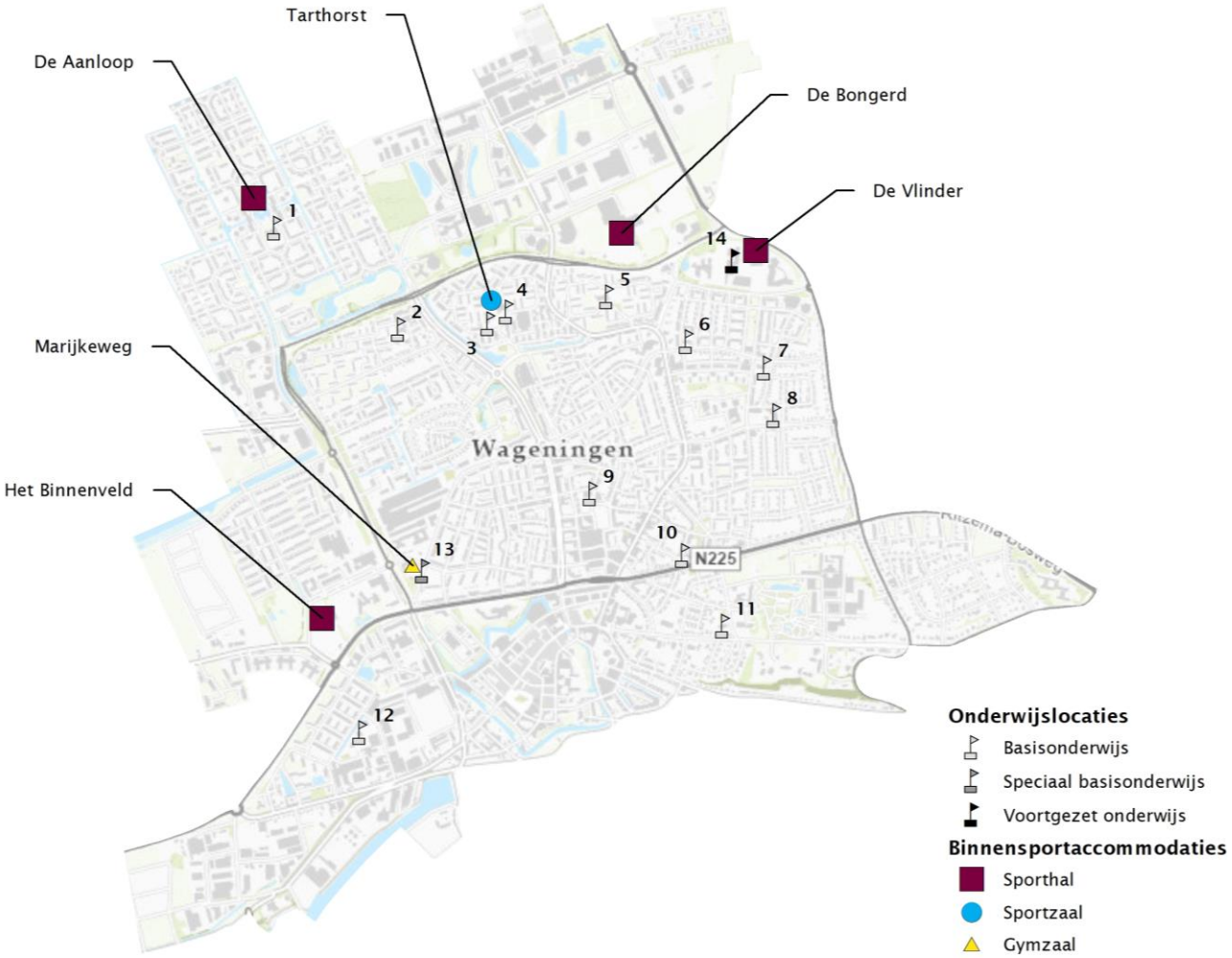

Basisonderwijs	1) De Nijenoord & Johan Frisoschool – locatie Noord (Hooilandplein)
	2) Johan Frisoschool - locatie Zuid (Kemphaanweide) 3) De Tarthorst
	4) Kardinaal Alfrinkschool 5) H.J. Piekschool 6) Margrietschool
	7) Sint Jozefschool 8) Montessorischool 9) De Bijenkorf
	10) G.J. Van Den Brinkschool 11) De Zwaneridder 12) De Wereld
Speciaal basisonderwijs	13) De Dijk
Voortgezet onderwijs	14) Pantarijn

Bron: Gemeente Wageningen, 2022; Mulier Instituut, Database Sportaanbod (DSA), 2022.
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

In tabel 3.7 wordt weergegeven in welke binnensportaccommodaties het bewegingsonderwijs van de Wageningse scholen plaatsvindt in 2022. Pantarijn maakt gebruik van één van de zaaldelen in De Bongerd en van vijf van de zes zaaldelen in De Vlinder. Het zesde zaaldeel in De Vlinder en de overige binnensportaccommodaties worden gebruikt door scholen uit het (speciaal) basisonderwijs.

De afstanden die de leerlingen van het schoolgebouw naar de gymlocatie moeten afleggen, vallen ruimschoots binnen de normafstanden zoals die in de gemeentelijke verordening zijn vastgelegd.

Tabel 3.7 Indeling onderwijslocaties naar gymlocatie 2022

Gymlocatie	Onderwijslocatie
Sporthal De Aanloop	De Nijenoord, Johan Frisoschool - locatie Noord
Sporthallen De Bongerd	Pantarijn (vo)
Sporthallen De Vlinder	Margrietschool, Montessorischool, Sint Jozefschool, Pantarijn (vo)
Sporthal Het Binnenveld	De Bijenkorf, De Wereld, De Zwaneridder, G.J. Van Den Brinkschool
Sportzaal De Tarthorst	De Tarthorst, H.J. Piekschool, Johan Frisoschool - locatie Zuid, Kardinaal Alfrinkschool
Gymzaal Marijkeweg	De Dijk (sbo)

Bron: Gemeente Wageningen, 2022.

De Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) is van mening dat de normafstanden die de meeste gemeenten, zo ook de gemeente Wageningen, in verordeningen aanhouden te ruim zijn. Zij adviseert daarom strengere afstandscriteria te hanteren (KVLO, 2019).

De afstanden die de leerlingen van De Bijenkorf (1.500 meter), De Wereld (950), De Zwaneridder (2.000) en de G.J. Van Den Brinkschool (1.700) voor hun gymlessen naar sporthal Het Binnenveld moeten afleggen, zijn langer dan wat de KVLO aanbeveelt (maximaal 750 meter). Hoewel de afstanden van de vier scholen tot de gymzaal aan de Marijkeweg korter zijn, voldoen deze ook niet aan het KVLO-advies.

Voor de leerlingen van De Zwaneridder en de G.J. Van Den Brinkschool regelt de gemeente Wageningen busvervoer; voor die van De Bijenkorf en De Wereld niet.

Verhuizing De Zwaneridder
De gemeenteraad van de gemeente Wageningen heeft in februari 2020 besloten dat De Zwaneridder een nieuw schoolgebouw krijgt in de wijk Kortenoord. De afstand van de nieuwe onderwijslocatie tot sporthal Het Binnenveld bedraagt circa 250 meter. De verwachting is dat het gebouw bij aanvang van het schooljaar 2023-2024 in gebruik wordt genomen.

Gymzaal in De Dreijen
In de nabijheid van De Dreijen zijn De Zwaneridder (huidige locatie, bij benadering 300 meter), de G.J. Van Den Brinkschool (300 meter) en De Bijenkorf (800 meter gevestigd).

Gebruik

Zes basisscholen en SBO De Dijk geven minder klokuren bewegingsonderwijs in de gymnastieklokalen dan waar zij aanspraak op kunnen maken in het schooljaar 2021-2022 (tabel 3.8). Dit houdt in dat deze scholen niet voor alle leerlingen wekelijks 1,5 klokuur bewegingsonderwijs verzorgen of dat deze scholen op een andere manier invulling geven aan het bewegingsonderwijs.[5]

Tabel 3.8 Aantal normatieve en ingeroosterde klokuren bewegingsonderwijs scholen gemeente Wageningen in 2022 (in aantallen)

Onderwijstype	School	Normatief aantal klokuren	Ingeroosterd aantal klokuren	Verschil
Basisonderwijs	De Bijenkorf	4,50	4,50	-
	De Nijenoord	15,00	14,00	-1,00
	De Tarthorst	9,00	7,50	-1,50
	De Bosrand [A]	1,50	1,50	-
	De Wereld	7,50	7,50	-
	De Zwaneridder	9,00	6,00	-3,00
	G.J. Van Den Brinkschool	10,50	10,50	-
	H.J. Piekschool	9,00	9,00	-
	Johan Frisoschool [B]	12,00	12,00	-
	Kardinaal Alfrinkschool	9,00	9,00	-
	Margrietschool	9,00	8,25	-0,75
	Montessorischool	12,00	10,50	-1,50
	Sint Jozefschool	9,00	6,50	-2,50
(Speciaal) basisonderwijs	De Dijk	13,50	12,25	-1,25
Voortgezet onderwijs	Pantarijn	162,00	171,00	+9,00

A) De Bosrand is onderdeel van De Tarthorst en verzorgt onderwijs aan kinderen uit het asielzoekerscentrum aan de Bosrandweg in Wageningen.

B) De Johan Frisoschool heeft twee vestigingen: locaties Noord en Zuid.

Bron: Gemeente Wageningen, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Gemiddeld wordt drie kwart van de theoretische capaciteit van de binnensportaccommodaties in de gemeente die kan worden ingezet voor het bewegingsonderwijs hiervoor ook daadwerkelijk benut (73%, figuur 3.3). De zaaldelen die Pantarijn (vo) gebruikt, hebben een hoge gemiddelde bezettingsgraad. Daarentegen wordt van De Aanloop (zaal 2), Het Binnenveld (zaal 1) en gymzaal Marijkeweg minder dan de helft van de capaciteit voor het bewegingsonderwijs ingezet. Deze accommodaties zijn gelegen in het (zuid)westen van de gemeente, waar relatief weinig scholen zijn gehuisvest.

Pantarijn in De Bongerd

De vijf zaaldelen in De Vlinder bieden Pantarijn in theorie voldoende capaciteit voor het aantal klokuren waarvoor de gemeente een huisvestingsplicht heeft. De school maakt echter aanvullend voor 28 lesuren gebruik van een zaaldeel in het studentensportcentrum De Bongerd. Pantarijn heeft echter niet het eerste gebruiksrecht van De Bongerd, waardoor toekomstig gebruik geen gegeven is.

[5] Het Mulier Instituut heeft geen gesprekken met de schoolbesturen gevoerd om dit in beeld te brengen, omdat dit buiten haar opdracht viel.

Figuur 3.3 Bezetting binnensportaccommodaties gemeente Wageningen door het bewegingsonderwijs in het schooljaar 2021-2022 (in procenten)

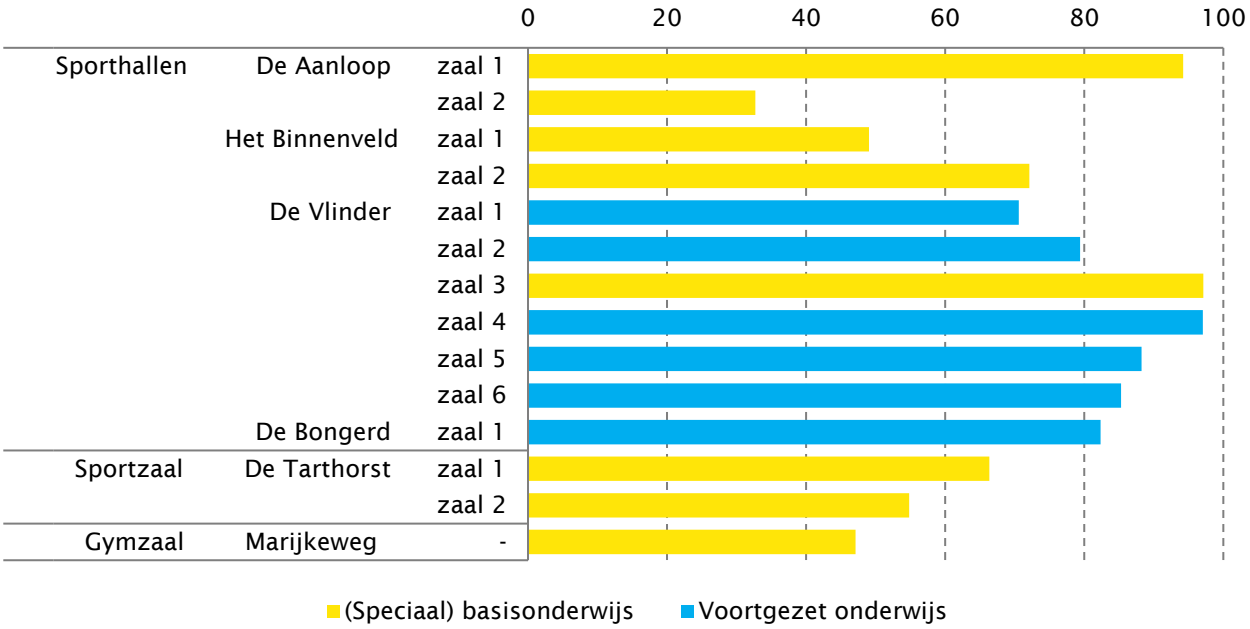

Toelichting 1: De capaciteit van gymnastieklokalen voor het bewegingsonderwijs in het (speciaal) basisonderwijs is vastgesteld op 26 klokuren, in het voortgezet onderwijs op 34 klokuren.
Toelichting 2: In de bezetting van sporthal De Aanloop is ook het gebruik door de Internationale Schakelklas (ISK) van Pantarijn meegenomen (betreft 13 klokuren).
Bron: Gemeente Wageningen, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

De mogelijke oorzaak waardoor de Sint Jozefschool, de Margrietschool en de Montessorischool minder klokuren bewegingsonderwijs geven dan waar zij aanspraak op kunnen maken, is de hoge bezetting van De Vlinder. Voor deze scholen liggen binnen de normafstand wel andere binnensportaccommodaties waar in theorie naartoe uitgeweken kan worden. De gemeente Wageningen geeft echter aan dat scholen de voorkeur hebben voor een gymlocatie op loopafstand.

In De Aanloop is voldoende ruimte voor meer gebruik door De Nijenoord, in sportzaal De Tarthorst voor OBS De Tarthorst, in Het Binnenveld voor De Zwaneridder en in gymzaal Marijeweg voor De Dijk.

Ervaring

Gemeente Wageningen

De gemeente Wageningen roostert het bewegingsonderwijs in. Dit geldt voor alle binnensportaccommodaties, ook voor de binnensportaccommodaties die niet in beheer zijn bij de gemeente.

De gemeente geeft aan een structureel probleem te hebben door de beperkte spreiding van de huidige binnensportaccommodaties. Dit komt door de keuze om diverse gymzalen te sluiten toen sporthal Het Binnenveld werd gerealiseerd. Uitgangspunt van scholen en gemeente is dat de gymlocatie lopend te bereiken is. Dit blijkt echter niet voor alle scholen haalbaar. Voor twee scholen zet de gemeente busvervoer in, waarbij met de gemeenteraad de afspraak is gemaakt dat dit een tijdelijke situatie is en dat naar een alternatieve locatie voor bewegingsonderwijs wordt gezocht.

3.4 Beschouwing

(Georganiseerde) sport
Sport is een autonome taak van de gemeente; zij heeft geen wettelijke verplichting om accommodaties voor sportbeoefening ter beschikking te stellen. De meeste gemeenten rekenen het echter wel tot hun verantwoordelijkheid. In beginsel wordt dit gedaan vanuit de gedachte van marktfalen en het sociaal-maatschappelijke belang van sport.

De gemeente stelt met vier gemeentelijke sporthallen veel ruimte beschikbaar voor de Wageningse zaalsport. Hierbij hebben de zaalsportverenigingen in grote mate zeggenschap over het gebruik. De geconstateerde knelpunten beperken zich tot het seizoensgebonden gebruik van de binnensportaccommodaties. Hiertegenover staan mogelijkheden tot intensivering van het gebruik, buiten de doordeweekse piekuren, binnen én buiten de wintermaanden.

Een blaashal bij KV Wageningen zal voorzien in de seizoensgebonden behoefte van de korfbalvereniging en van WMHC. Hiertegenover staat dan een aanzienlijke leegstand van sporthal De Aanloop. Uitbreiding van het aanbod wordt onder de streep daarom niet noodzakelijk geacht.

Bewegingsonderwijs
De gemeente Wageningen voldoet volledig aan haar taakstelling om voldoende gymnastieklokalen voor het bewegingsonderwijs beschikbaar te stellen binnen de normafstanden zoals opgenomen in de gemeentelijke verordening. De gymnastieklokalen bieden voldoende capaciteit voor scholen voor primair onderwijs om aan hun leerlingen wekelijks tweemaal 45 minuten gymles te verzorgen, zoals bij aanvang van het schooljaar 2023-2024 wettelijk verplicht is.

Zeven Wageningse scholen voor (speciaal) basisonderwijs geven in het schooljaar 2021-2022 echter minder bewegingsonderwijs aan hun leerlingen dan straks verplicht wordt gesteld. Zij hebben er voorkeur voor dat de gymlocatie zich op loopstand van het schoolgebouw bevindt, zodat niet te veel onderwijstijd verloren gaat. Ook zou in sommige gevallen de route naar alternatieve gymlocaties onvoldoende veilig zijn, waardoor hier niet naar wordt uitgeweken.

Een extra gymzaal in De Dreijen zou meer mogelijkheden voor het bewegingsonderwijs kunnen bieden. De afstand tot een gymzaal in deze buurt zal naar verwachting minder dan 1.000 meter bedragen voor de leerlingen van De Bijenkorf en de G.J. Van Den Brinkschool. Deze scholen geven echter al in het schooljaar 2021-2022 het aantal gymlessen dat voldoet aan de wettelijke verplichting, en verplaatsing van deze gymlessen naar De Dreijen zal niet leiden tot verlichting bij gymnastieklokalen waar scholen actief zijn die te weinig bewegingsonderwijs geven. Aanbevolen wordt dan ook om andere mogelijkheden te onderzoeken om scholen voor primair onderwijs in staat te stellen aan de wettelijke verplichting te voldoen. Hierbij kan worden gedacht aan (extra) leerlingenvervoer of het inzetten van verkeersbrigadiers om alternatieve routes naar de gymlocaties mogelijk te maken.

4. Buitensport

In dit hoofdstuk worden het aanbod en de behoefte aan voorzieningen voor de georganiseerde buitensport uiteengezet. Er wordt ingegaan op de benodigde sportvoorzieningen voor de atletiek-, hockey-, korfbal-, rugby-, softbal-, tennis- en voetbalverenigingen. In bijlage 1 is een (technische) toelichting bij de behoeftebepaling opgenomen. In bijlage 2 staan de leden- of teamaantallen van de verenigingen die voor de behoeftebepaling zijn benut.

4.1 Aanbod

De gemeente Wageningen telt vier sportparken waarop sportvoorzieningen aanwezig zijn voor atletiek, hockey, korfbal, rugby, softbal, tennis en/of voetbal (tabel 4.1). De sportparken zijn gelegen aan de rand van de bebouwing (kaart 4.1).

De gemeente Wageningen is eigenaar van de sportvoorzieningen op de sportparken De Zoom en Van Ketwich Verschuur, met uitzondering van twee kunstgrasvelden op De Zoom. Deze kunstgrasvelden zijn bekostigd door de desbetreffende voetbalverenigingen. De buitensportvoorzieningen op sportpark Het Binnenveld zijn in eigendom van Korfbalvereniging (KV) Wageningen.

De atletiekaccommodatie, drie van de veertien tennisbanen, het kunstgrasvoetbalveld en het multifunctionele natuurgrasveld op sportpark De Bongerd zijn in eigendom van Wageningen University. De gemeente Wageningen is eigenaar van de hockeyvelden en tennisvereniging NVLTB van de overige elf tennisbanen op sportpark De Bongerd.

Kaart 4.1 Aanbod van sportparken in de gemeente Wageningen in 2022

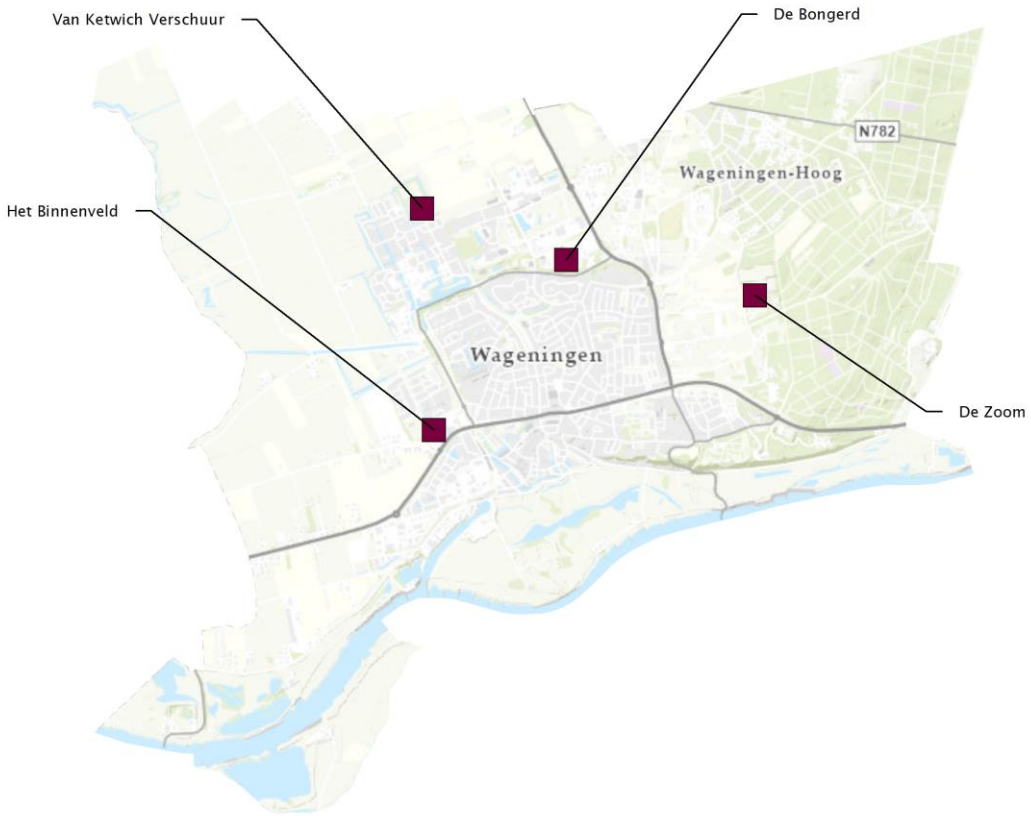

Bron: Mulier Instituut, Database Sportaanbod (DSA), 2022. Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Tabel 4.1 Sportparken gemeente Wageningen in 2022

Sportpark	Sportvoorzieningen	Opmerking
De Bongerd		
Atletiek	Volwaardige outdoor atletiekaccommodatie	-
Hockey	1 zandingestrooid kunstgrasveld	-
	2 semi-watervelden	-
	1 waterveld	-
Tennis	14 tennisbanen	Tennispark van NVLTB
	3 tennisbanen	Tennisbanen van het studentensportcentrum
Voetbal	1 kunstgrasveld	-
-	1 natuurgrasveld	Wordt ingezet voor diverse sporten
De Zoom		
Softbal	1 combinatieveld	-
Voetbal	3 kunstgrasvelden	-
	5 natuurgrasvelden	Waarvan één medegebruik door rugby
	3 natuurgrastrainingsvelden	Waarvan twee medegebruik door rugby
Het Binnenveld		
Korfbal	4 kunstgrasvelden	-
Van Ketwich Verschuur		
Voetbal	1 kunstgrasveld	-
	6 natuurgrasvelden	-

Bron: Mulier Instituut, Database Sportaanbod (DSA), 2022.

Medegebruik sportpark De Zoom

Rugby

Rugbyclub (RC) Wageningen maakt gebruik van een natuurgrasveld en twee natuurgrastrainingsvelden op sportpark De Zoom. De velden worden ook gebruikt door de voetbalverenigingen gehuisvest op het sportpark: SKV en WVV.

Golf

Met uitzondering van twee kunstgrasvelden (één bij SKV en één bij WVV), zijn de sportvelden op sportpark De Zoom onderdeel van golfbaan De Wageningse Golfclub (negen holes). De leden van de Wageningse Golfclub kunnen doordeweeks tot 17:00 uur (op woensdag tot 15:30 uur) op de holes terecht. Op deze momenten kunnen de sportvelden niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Doordeweeks na 17:00 uur, op zaterdag, en op zondag zijn de sportvelden te gebruiken door de rugby-, softbal- en voetbalverenigingen. Voor eventueel aanvullend gebruik door de golfvereniging dient overlegt te worden met de overige verenigingen.

Benchmark

Het aantal hockeyvelden in de gemeente Wageningen is ten opzichte van referentiecijfers relatief hoog. Het aantal tennisbanen blijft daarentegen achter ten opzichte van het landelijke gemiddelde, het gemiddelde in de regio en het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten. Het aantal voetbalvelden is in lijn met het landelijke en regionale gemiddelde (tabel 4.2).

Tennis en hockey worden bijna uitsluitend op synthetische ondergronden en gravel beoefenend. Voetbal wordt zowel op natuurgras als kunstgras gespeeld. Het aantal kunstgrasvoetbalvelden in Wageningen is in lijn met het gemiddelde in de regio en met wat in vergelijkbare gemeenten wordt waargenomen (tabel 4.2).

Tabel 4.2 Benchmark aanbod hockeyvelden, tennisbanen en voetbalvelden gemeente Wageningen in 2022

	Hockey	Tennis	Voetbal	
	Aantal velden per 25.000 inwoners	Aantal banen per 25.000 inwoners	Aantal velden per 25.000 inwoners	Percentage kunstgras
Gemeente Wageningen	2,5	10,7	10,1	31%
Gelderland-Midden [A]	1,5	17,3	10,3	31%
Referentiegemeenten [B]	1,3	13,8	8,4	31%
Nederland	**1,3**	**17,5**	**10,8**	**25%**

A) Gelderland-Midden is de VSG-regio waar de gemeente Wageningen onder valt.

B) De referentiegemeenten zijn gemeenten die qua demografie en stedelijkheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Wageningen.

Toelichting: De velden en banen van Wageningen University zijn in de benchmark meegenomen. Ook de inwoners van de gemeente Wageningen die bij de universiteit staan ingeschreven zijn meegenomen.
Bron: Mulier Instituut, Database SportAanbod (DSA), 2022; KNHB, KNLTB en KNVB via NOC*NSF, 2020.
Bewerking: Mulier Instituut.

4.2 Hockey

De Wageningsche Mixed Hockey Club (WMHC) heeft haar thuisbasis op sportpark De Bongerd. De vereniging heeft volgens de richtlijn van de KNHB behoefte aan drie hockeyvelden op zaterdag, wanneer de jeugdteams hun wedstrijden spelen. Op zondag bieden twee velden voldoende capaciteit voor de seniorenteams (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Vraag-aanbodanalyse hockeyvelden WMHC in 2021/'22, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in (semi-)watervelden)

			Behoefte					
		Aanbod	2021/'22		2030		2040	
Sportpark	**Hockeyvereniging**	2022	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
De Bongerd	WMHC	A4	3	2	4	3	4	3
			(2,7)	(2,0)	(3,1)	(2,1)	(3,7)	(2,2)

A) Eén van de hockeyvelden is een zandingestrooid kunstgrasveld. Zandingestrooide kunstgrasvelden hoeven niet tussen het gebruik door te worden besproeid, waardoor deze een hogere capaciteit hebben dan een (semi-)waterveld.

De hockeyvelden worden ook door Wageningen University voor diverse sportactiviteiten gebruikt. Dit leidt niet tot beperkingen voor de hockeyvereniging.

WMHC biedt naast trainingen en competities voor haar bondsleden ook interne competities en trainingen voor recreanten aan. De vereniging geeft aan dat de vereniging als gevolg behoefte heeft aan vier velden, conform het huidige aanbod. Daarnaast is naar oordeel van de vereniging de kwaliteit van een van de velden ondermaats, waardoor dit beperkt kan worden ingezet.

Door de potentiële nieuwe leden als gevolg van de verwachte bevolkingsgroei wordt de normatieve behoefte van de hockeyvereniging vier velden. Het ledental van de WMHC is de laatste jaren echter afgenomen.

Kader 4.1 Wens WMHC: vervanging semi-waterveld door waterveld

Eén van de semi-watervelden op sportpark De Bongerd dient vervangen te worden. WMHC ziet graag dat het veld wordt omgezet in een waterveld. Deze wens is in lijn met het advies van de KNHB. De hockeybond adviseert vanwege speltechnische overwegingen bij aanleg van nieuwe hockeyvelden of vervanging van bestaande hockeyvelden te kiezen voor watervelden.

Bron: Communicatie met Wageningsche Mixed Hockey Club, voorjaar 2022.

4.3 Tennis

NVLTB is met veertien tennisbanen gehuisvest op sportpark De Bongerd. Het aantal van veertien tennisbanen is conform de maximale behoefte van NVLTB, gebaseerd op de richtlijn van de KNLTB over het aantal leden per baan (tabel 4.4).

Bandbreedte
De baanbehoefte van de NVLTB is weergegeven in een bandbreedte. In hoeverre de minimale of de maximale variant van toepassing is voor een vereniging, is afhankelijk van diverse factoren, zoals de demografische opbouw van het ledenbestand en het aantal deelnemende teams aan de competities.

Tabel 4.4 Vraag-aanbodanalyse tennisbanen NVLTB in 2021/'22, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

			Behoefte					
	Tennis-		2021/'22		2030		2040	
Sportpark	vereniging	Aanbod	Minimaal	Maximaal	Minimaal	Maximaal	Minimaal	Maximaal
De	NVLTB	14	11	14	11	14	12	16
Bongerd			(10,4)	(13,4)	(10,9)	(14,0)	(11,8)	(15,2)

De tennisbanen worden ook gebruikt door circa 350 leden van GTC Walhalla. De drie tennisbanen van het studentensportcentrum zijn ontoereikend voor de studententennisvereniging en worden ook voor niet-verenigingsactiviteiten gebruikt. NVLTB geeft aan dat het aantal van veertien tennisbanen door het deelgebruik van GTC Walhalla nipt voldoende capaciteit biedt voor de (gezamenlijke) behoefte.

De verwachte bevolkingsontwikkeling leidt, bij een stabiele sportdeelname, tot een toename van het aantal leden van NVLTB en daarmee van haar normatieve behoefte aan tennisbanen. Afhankelijk van het toekomstige medegebruik van GTC Walhalla wordt de druk op de tennisbanen dan (te) hoog.

Kader 4.2 Wens NVLTB: padel

NVLTB wil graag padel aanbieden. Padel wordt vaak in het verlengde van tennis gezien, waardoor vaak naar tennisverenigingen wordt gekeken voor het aanbieden van padel.

In 2022 zijn in Nederland 75.000 padelspelers. Zij verspreiden zich over circa 500 padelbanen. In de gemeente Wageningen is nog geen padelaanbieder actief in 2022. De KNLTB verwacht dat er in 2024 140.000 padelspelers zijn, verspreid over 1.200 padelbanen. De KNLTB verwacht dat ongeveer twee derde van de padelbanen in de toekomst bij (tennis)verenigingen ligt. Commerciële aanbieders zullen naar verwachting een derde van de padelbanen bezitten.

Op basis van de huidige deelnamecijfers en de popularisering van padel, zal naar verwachting in Wageningen behoefte zijn aan minimaal twee tot vier padelbanen.

Bron: Communicatie met NVLTB, voorjaar 2022; KNLTB, 2021.

4.4 Voetbal

SKV en WVV zijn gehuisvest op sportpark De Zoom. SKV heeft de beschikking over zes volwaardige voetbalvelden, waarvan twee kunstgrasvelden, en twee kleinere natuurgrastrainingsvelden. WVV beschikt over twee volwaardige voetbalvelden, waarvan één kunstgrasveld, en één kleiner natuurgrastrainingsveld (tabel 4.5).

ONA '53 en WAVV beschikken ieder over drie natuurgrasvelden op sportpark Van Ketwich Verschuur. Daarnaast delen zij het kunstgrasveld op het sportpark (tabel 4.5).

Tabel 4.5 Aantal velden voetbalverenigingen gemeente Wageningen 2022

		Natuurgras		
Sportpark	**Sportvereniging**	Training	Wedstrijd	**Kunstgras**
De Zoom	SKV	[A] 0,5 + 0,3	4	2
	WVV	[B] 0,5	1	1
	Subtotaal	*1,3*	*5*	*3*
Van Ketwich Verschuur	ONA '53	1,0	2	-
	WAVV	1,0	2	-
	Subtotaal	*2,0*	*4*	[C] *1*

A) De natuurgrastrainingsvelden van SKV hebben ongeveer de oppervlakte van 0,5 en 0,3 voetbalveld.
B) Het natuurgrastrainingsveld van WVV heeft ongeveer de oppervlakte van 0,5 voetbalveld.
C) Het kunstgrasveld op het sportpark Van Ketwich Verschuur wordt door zowel ONA '53 als WAVV gebruikt.

Sportpark De Zoom

SKV
SKV heeft volgens de richtlijn van de KNVB behoefte aan zes wedstrijdvelden (tabel 4.6) en drie trainingsvelden (tabel 4.7). De voetbalvereniging geeft aan dat dit overeenkomt met haar ervaren behoefte.

Eén van de zes wedstrijdvelden waarover SKV beschikt, wordt ook gebruikt door RC Wageningen, waardoor in de praktijk een tekort aan wedstrijdcapaciteit bestaat. Ook bestaat bij de vereniging een normatief en ervaren tekort aan trainingscapaciteit. Een deel van de trainingscapaciteit bestaat uit kleinere velden, waardoor volgens de vereniging niet alle teams kunnen trainen op spelsituaties. Daarnaast leidt het medegebruik door rugby in de ogen van SKV tot overbelasting van de velden en daarmee tot een te lage kwaliteit om voetbal op te kunnen beoefenen.

WVV
WVV heeft een normatieve behoefte van één wedstrijdveld en één trainingsveld. De vereniging geeft echter aan twee velden nodig te hebben om haar wedstrijden goed te kunnen inplannen, conform het huidige aanbod. De velden bieden voldoende ruimte om meer leden aan te nemen.

Voetbal op zondag
SKV en WVV hebben geen zondagteams in het seizoen 2021/'22. Als een deel van de teams overstapt op zondag, kunnen velden efficiënter worden benut.. Dit heeft echter geen gevolgen voor de behoefte aan trainingsvelden, waardoor een tekort aan trainingscapaciteit bij SKV blijft bestaan.

Samenwerking tussen de voetbalverenigingen
In een scenario waarin SKV gebruik kan maken van de overcapaciteit bij WVV, kunnen de velden efficiënter worden benut. In dit scenario zijn in totaal op het sportpark zeven wedstrijdvelden en 3,5 trainingsvelden voor voetbal nodig. Het natuurgrasveld met rugbyafmetingen zou hierdoor kunnen worden vrijgespeeld voor RC Wageningen.

Kader 4.3 Wens SKV

SKV ziet graag dat meer (kunst)grasvelden op sportpark De Zoom worden gerealiseerd en dat het beheer van de velden zo wordt vormgegeven dat sportbeoefening gedurende het hele jaar mogelijk is.

Uitbreiding van het aantal velden op sportpark De Zoom is ruimtelijk niet mogelijk. Met de huidige verdeling van de velden over de verenigingen op het sportpark is omzetting van een natuurgrasveld van SKV in een kunstgrasveld in lijn met de behoefte die wordt waargenomen.

Bron: Communicatie met SKV, voorjaar 2022.

Sportpark Van Ketwich Verschuur

ONA '53
ONA '53 heeft volgens de richtlijn van de KNVB behoefte aan drie wedstrijdvelden en 1,5 trainingsveld. Met het kunstgrasveld dat wordt gedeeld met WAVV voldoet het aanbod hier in theorie aan. De vereniging is echter van mening dat het aantal velden ontoereikend is, zowel voor wedstrijden als trainingen.

WAVV
WAVV heeft een normatieve behoefte van twee wedstrijdvelden en één trainingsveld. Het aanbod is in lijn met deze behoefte, en de vereniging geeft zelf ook aan dat de velden in haar ogen voldoende capaciteit bieden.

Voetbal op zondag
ONA '53 is de enige Wageningse voetbalvereniging met zondagteams in het seizoen 2021/'22. Als (meer) teams van ONA '53 en WAVV van zaterdag overstappen naar zondag, zijn minder wedstrijdvelden op het sportpark nodig.

Samenwerking tussen de voetbalverenigingen
De overcapaciteit bij WAVV kan in theorie worden benut om de ervaren tekorten van ONA '53 weg te nemen.

Kader 4.4 Wensen ONA '53 en WAVV

ONA '53 ziet graag dat een van haar natuurgrasvelden wordt omgezet naar kunstgras. Zij denkt hiermee over voldoende capaciteit te beschikken voor de huidige en toekomstige behoefte van haar leden. WAVV is van mening dat een extra kunstgrasveld op het sportpark in het algemene belang van het sportpark goed zou zijn. Het kunstgrasveld zou dan centraal op het sportpark moeten komen en worden gedeeld door de twee voetbalverenigingen, zoals ook het geval is met het huidige kunstgrasveld op het sportpark.

De wens van meer kunstgras op sportpark Van Ketwich Verschuur is niet in lijn met de huidige behoefte die volgt uit toepassing van de richtlijn van de KNVB. Extra kunstgras biedt wel de capaciteit die mogelijk nodig is om de potentiële nieuwe voetballers als gevolg van de bevolkingsgroei te faciliteren.

Bron: Communicatie met ONA '53 en WAVV, voorjaar 2022.

Tabel 4.6 Vraag-aanbodanalyse <u>wedstrijdvelden</u> voetbalverenigingen gemeente Wageningen in 2021/'22, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

			Behoefte					
			2021/'22		2030		2040	
Sportpark	**Voetbalvereniging**	**Aanbod**	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
De Zoom	SKV	[A] 5 + 1	6 (5,7)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)
	WVV	2	1 (0,9)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)
	Subtotaal	*8*	- (6,6)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)
Van Ketwich Verschuur	ONA '53	[B] 2 + 0,5	3 (2,3)	1 (0,5)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)
	WAVV	[B] 2 + 0,5	2 (1,1)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)
	Subtotaal	*5*	- (3,4)	- (0,5)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)
Gemeente Wageningen	*Eindtotaal*	*13*	- (9,9)	- (0,5)	- (10,2)	- (0,5)	- (12,0)	- (0,6)

A) Het losse veld is het natuurgrasveld dat SKV met RC Wageningen deelt.
B) Het halve veld is het volwaardige kunstgrasveld dat ONA '53 en WAVV delen.

Toelichting: De velden op sportpark De Zoom zijn op wedstrijddagen niet uitsluitend beschikbaar voor de voetbalverenigingen.

Tabel 4.7 Vraag-aanbodanalyse <u>trainingsvelden</u> voetbalverenigingen gemeente Wageningen in 2021/'22, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

			Behoefte		
Sportpark	**Voetbalvereniging**	**Aanbod**	2021/'22	2030	2040
De Zoom	SKV	[A] 2 + 0,5 + 0,3	3,0 (2,9)	- (-)	- (-)
	WVV	[B] 1 + 0,5	1,0 (0,4)	- (-)	- (-)
	Subtotaal	*4,3*	- (3,3)	- (-)	- (-)
Van Ketwich Verschuur	ONA '53	[C] 1 + 0,5	1,5 (1,4)	- (-)	- (-)
	WAVV	[C] 1 + 0,5	1,0 (0,5)	- (-)	- (-)
	Subtotaal	*3,0*	- (1,9)	- (-)	- (-)
Gemeente Wageningen	*Eindtotaal*	*7,3*	- (5,2)	- (5,4)	- (6,3)

A) Het 0,5 en 0,3 trainingsveld zijn de natuurgrasvelden met kleinere veldafmetingen.
B) Het 0,5 trainingsveld is het natuurgrasveld met kleinere veldafmetingen.
C) Het halve veld is het volwaardige kunstgrasveld dat ONA '53 en WAVV delen.

Toelichting: De velden op sportpark De Zoom zijn op trainingsavonden niet uitsluitend beschikbaar voor de voetbalverenigingen.

4.5 Overige sporten

Atletiek

De atletiekaccommodatie op sportpark De Bongerd vormt de thuisbasis van AV Pallas ’67. De vereniging telde in 2021 circa 500 leden. De verwachte bevolkingsontwikkeling leidt, bij een stabiele sportdeelname, tot ongeveer 100 extra leden bij de atletiekvereniging (+18%).

Er is geen richtlijn beschikbaar waarmee de (toekomstige) behoefte van een atletiekvereniging qua sportvoorzieningen op een atletiekaccommodatie kan worden bepaald. AV Pallas ’67 ervaart echter geen knelpunten in de capaciteit van de accommodatie. Ook het medegebruik van de atletiekaccommodatie door de ruim vijftig leden van WAV Tartléto leidt niet tot knelpunten. De vereniging ziet dat de atletiekbaan in toenemende mate voorziet in de behoefte aan ruimte voor bootcamp en wandelsport voor ouderen.

Kader 4.5 Wensen AV Pallas ‘67

AV Pallas ’67 ziet graag dat het krachthonk in het clubgebouw wordt uitgebreid. Ook ziet zij graag dat een achtbaanssprintbaan op de atletiekaccommodatie wordt gerealiseerd, waar nu twee zesbaanssprintbanen aanwezig zijn, zodat zij wedstrijden op een hoger niveau kan organiseren. Beide aanpassingen van de atletiekaccommodatie zijn niet noodzakelijk om beoefening van de atletieksport mogelijk te maken. De aanpassingen leiden wel tot een kwalitatief hoogwaardigere sportaccommodatie.

Bron: Communicatie met AV Pallas ’67, voorjaar 2022.

Korfbal

KV Wageningen heeft vier kunstgrasvelden gelegen op sportpark Het Binnenveld. De vereniging had in het seizoen 2021/’22 42 weekendteams ingeschreven bij een bondscompetitie van het Koninklijk Nederlands Korfbalverbond (KNKV).

Voor het aantal zaterdagteams van de vereniging zijn volgens de richtlijn van het KNKV vijf velden nodig, terwijl voor de zondagteams één veld volstaat (tabel 4.8). De vereniging geeft echter aan dat de velden ruim voldoende capaciteit bieden voor de wedstrijden en trainingen van haar teams. Door de potentiële nieuwe leden als gevolg van de verwachte bevolkingsgroei zal de normatieve behoefte van de korfbalvereniging verder oplopen. Als ook in de praktijk knelpunten ontstaan, kan een evenredigere verdeling van de teams over het weekend een uitkomst zijn.

Tabel 4.8 Vraag-aanbodanalyse korfbalvelden KV Wageningen in 2021/’22, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

			Behoefte					
	Sport-		2021/’22		2030		2040	
Sportpark	vereniging	Aanbod	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
Het	KV Wageningen	4	5	1	5	1	6	1
Binnenveld			(4,2)	(0,1)	(4,4)	(0,1)	(5,2)	(0,2)

De kunstgrasvelden worden naast de korfbalvereniging ook op structurele basis gebruikt door scholen voor het bewegingsonderwijs en door een trimgroep. Dit gebruik leidt niet tot knelpunten voor de korfbalvereniging. KV Wageningen biedt zelf niet structureel andere activiteiten op de sportvelden aan dan trainingen en competities voor haar bondsleden. Zij zou dit wel graag willen. Het is echter volgens de vereniging niet mogelijk om dit aanbod ook in de winter te realiseren vanwege de beperkte zaalruimte.

Rugby

RC Wageningen heeft haar thuisbasis op sportpark De Zoom. De vereniging maakt daar gebruik van drie natuurgrasvelden, waarvan één de afmetingen heeft om mee te kunnen doen aan bondscompetities. De andere twee zijn velden zijn beduidend kleiner, en dienen alleen als trainingscapaciteit voor de rugbyvereniging. Het grote veld gebruikt de rugbyvereniging alleen voor wedstrijden. De vereniging beschikt hiermee niet over trainingscapaciteit om te kunnen trainen op spelsituaties. De drie velden worden ook gebruikt door de voetbalverenigingen gevestigd op sportpark De Zoom.

De vereniging had in het seizoen 2021/'22 vijf teams ingeschreven bij een bondscompetitie van Rugby Nederland. De vereniging heeft daarnaast een mini's-, benjamins- en turventeam.[6] Voor dit aantal teams heeft de vereniging op basis van de richtlijn van Rugby Nederland behoefte aan twee velden (tabel 4.9).

Niet-geaccordeerde richtlijn
De richtlijn van Rugby Nederland waarmee de behoefte aan rugbyvelden is bepaald, is de enige richtlijn die in dit rapport wordt toegepast die niet is geaccordeerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) of de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG).

Tabel 4.9 Vraag-aanbodanalyse rugbyvelden RC Wageningen 2021/'22, 2030 en 2040 (in aantallen)

			Behoefte		
Sportpark	**Sportvereniging**	**Aanbod**	2021/'22	2030	2040
De Zoom	RC Wageningen	[A]1,0 + 0,3 +0,3	2 (1,7)	2 (1,8)	3 (2,1)

A) Eén natuurgrasveld op sportpark De Zoom heeft de afmetingen van een rugbyveld. Dit wordt gedeeld met SKV. De twee andere natuurgrasvelden waar RC Wageningen gebruik van maakt, hebben ongeveer de oppervlakte van 0,3 rugbyveld en worden gedeeld met respectievelijk SKV en WVV.

Toelichting: RC Wageningen heeft van geen van de velden het eerste gebruiksrecht. Op zaterdag, wanneer de jeugd van de rugbyvereniging haar wedstrijden speelt, heeft voetbalvereniging SKV het eerste gebruiksrecht van het veld dat geschikt is voor rugbywedstrijden. Op zondag, wanneer de rugbysenioren spelen, heeft de Wageningse Golfclub tot 13:00 uur het gebruiksrecht van de velden.

RC Wageningen wijkt structureel uit naar sportparken buiten de gemeente Wageningen (Arnhem, Doetinchem en Nijmegen) om haar thuiswedstrijden te kunnen afwerken, omdat zij niet het eerste gebruiksrecht heeft op wedstrijddagen. Daarnaast hebben de trainingsvelden kleinere afmetingen, waardoor de vereniging niet beschikt over trainingscapaciteit om te kunnen trainen op spelsituaties. De vereniging ziet het als noodzakelijk te beschikken over een volwaardige rugbyaccommodatie om inwoners van de gemeente te kunnen laten rugbyen. Zij beschikt hier nu niet over (zie kader 4.6).

[6] Een aantal teams betreffen clusterteams. Dit houdt in dat de teams bestaan uit leden van verschillende verenigingen (uit de regio), omdat de verenigingen op zichzelf onvoldoende leden voor een (extra) team hebben.

Kader 4.6 Minimale rugbyaccommodatie volgens Rugby Nederland

Een rugbyaccommodatie bestaat qua sportvoorzieningen minimaal uit:
1) één wedstrijdveld dat voldoet aan de afmetingen om deel te kunnen nemen aan de bondscompetitie, waarbij de voorkeur uitgaat naar de internationale standaard qua maatvoering;
2) één trainingsveld, bij voorkeur met de afmetingen van een wedstrijdveld.

Als het wedstrijdveld kunstgras is, is een aanvullend trainingsveld niet nodig. Als uitzonderingssituatie kan bij kleine rugbyverenigingen uit worden gegaan van één natuurgrasveld dat zowel voor wedstrijden als voor trainingen wordt benut.

Bron: Communicatie met Rugby Nederland, voorjaar 2022.

Softbal

HSC Matchmakers is gehuisvest op sportpark De Zoom en maakt daar gebruik van een softbalveld. De vereniging telde in 2021 28 leden en had twee seniorenteams ingeschreven bij een competitie van de Koninklijke Nederlandse Baseball en Softball Bond (KNBSB). De vereniging heeft normatief ruim genoeg capaciteit tot haar beschikking met het ene veld op sportpark De Zoom (tabel 4.10). Zij ervaart dit ook in de praktijk, waarbij wel goede afstemming met de overige gebruikers van het sportpark noodzakelijk is. Dit laatste gebeurt ook in de ogen van de HSC Matchmakers.

Tabel 4.10 Vraag-aanbodanalyse softbalvelden HSC Matchmakers 2021, 2030 en 2040 (in aantallen)

			Behoefte		
Sportpark	**Sportvereniging**	**Aanbod**	2021	2030	2040
De Zoom	HSC Matchmakers	1	1 (0,2)	1 (0,2)	1 (0,2)

HSC Matchmakers geeft aan dat haar ledenbestand normaliter uit veel internationale studenten bestaat, waardoor het ledental door de coronacrisis flink gedaald is. De vereniging zet daarom in op een ledengroei, met als gevolg dat het veld intensiever wordt bespeeld.

Kader 4.7 Wens HSC Matchmakers

HSC Matchmakers beschikt graag over een slagkooi bij het softbalveld. Een slagkooi kan worden gezien als oefenmateriaal of hulpmiddel bij trainingen. Het vormt geen onderdeel van een basisaccommodatie voor de honk- en softbalsport.

Bron: Communicatie met HSC Matchmakers, voorjaar 2022.

4.6 Beschouwing

De atletiek-, hockey-, korfbal-, tennis- en softbalverenigingen in Wageningen hebben voldoende velden/banen tot hun beschikking om de verenigingsactiviteiten te kunnen laten plaatsvinden. In het geval van atletiek, hockey en softbal is dit naar verwachting ook in de toekomst het geval. Bij tennis ontstaan vermoedelijk knelpunten, gedeeltelijk als gevolg van het medegebruik door de studentensport.

De wens van de voetbalverenigingen van meer kunstgras op sportpark Van Ketwich Verschuur is niet in lijn met wat cijfermatig wordt waargenomen. Gelet op de aanstaande bevolkingsgroei van de gemeente, is er echter wel voldoende bestaansrecht voor een extra kunstgrasveld op het sportpark.

De huidige veldenconfiguratie op sportpark De Zoom biedt onvoldoende ruimte voor het huisvesten van RC Wageningen met een volwaardige rugbyaccommodatie. Er zal op kunstgras gerugbyd moeten worden als:

a) sportpark De Zoom golf, rugby, softbal en voetbal moet faciliteren;
b) het aantal velden niet wordt uitgebreid (wat ruimtelijk niet mogelijk is);
c) de huidige verdeling van de velden tussen SKV en WVV wordt aangehouden; en
d) uitsluitend op zaterdag wordt gevoetbald (conform de huidige situatie).

Eventuele herverdeling van de velden over de verenigingen kan echter ook leiden tot voldoende ruimte voor RC Wageningen. Indien wordt gekozen voor kunstgras om huisvesting van RC Wageningen mogelijk te maken ligt het voor de hand dat het huidige natuurgrasveld met rugbyafmetingen in dit geval wordt omzet in kunstgras. Dit veld kan RC Wageningen dan voor zowel wedstrijden als trainingen gebruiken, maar ook voor wedstrijden van SKV zal het veld nodig zijn. De trainingsvelden die de SKV en WVV in de huidige situatie delen met RC Wageningen kunnen dan uitsluitend worden ingezet voor voetbal (en golf).

Diverse verenigingen willen graag aanvullend sportaanbod verzorgen (padel) of zien graag aanpassingen op de sportparken tot stand komen, zodat zij beschikken over een kwalitatief hoogwaardigere accommodatie. Bij deze investeringsdiscussie moet besloten worden welk niveau de gemeente met haar sportaccommodatie nastreeft en welke typen voorzieningen hierbij horen.

Bijlagen

Bijlage 1 - (Technische) toelichting richtlijnen buitensport

De richtlijnen bieden de mogelijkheid in beeld te brengen hoeveel ruimte een vereniging nodig heeft om standaard verenigingsactiviteiten te kunnen aanbieden, met mogelijkheden voor wedstrijden en trainingen. De uitkomsten zijn gestoeld op een aantal aannames, zoals de duur en frequentie van trainingen. Met lokale factoren die van invloed zijn op de behoefte van de verenigingen, zoals het nevengebruik van voorzieningen of een topsportambitie, wordt geen rekening gehouden.

De richtlijn waarmee de behoefte aan rugbyvelden is bepaald, is de enige richtlijn die niet is geaccordeerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) of de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG). De overige richtlijnen zijn algemeen geaccepteerd.

Bijlage 2 – Team- en ledenaantallen buitensportverenigingen Wageningen

Tabel b2.1 Teamaantallen hockeyvereniging WMHC per (leeftijds)categorie in 2021/'22

(Leeftijds)categorie		Aantal teams
Jongens	A	2
	B	1
	C	2
	11D	1
	8E	1
	6E	2
	F	2
	G	1
Meisjes	A	5
	B	4
	C	4
	11D	3
	8E	3
	6E	3
	F	3
Heren	Senioren	6
	35+/45+	4
Dames	Senioren	8
	35+/45+	2

Bron: KNHB, 2022.

Tabel b2.2 Teamaantallen honk- en softbalvereniging Matchmakers in 2021

Categorie	Aantal teams
Senioren	2

Bron: KNBSB, 2022.

Tabel b2.3 Teamaantallen Rugbyclub Wageningen per leeftijdscategorie in 2021/'22

Leeftijdscategorie	Aantal teams
Senioren	3
Colts	1
Junioren	1
Cubs	1
Mini's	1
Benjamins	1
Turven	1
Guppen	1

Bron: Rugby Nederland, 2022.

Tabel b2.4 Ledenaantallen tennisvereniging NVLTB per (leeftijds)categorie in 2021/'22

(Leeftijds)categorie	Aantal leden
Senioren	805
Junioren	131

Bron: KNLTB, 2022.

Tabel b2.5 Teamaantallen voetbalverenigingen Wageningen per (leeftijdscategorie) in 2021/'22

			Aantal teams			
Speeldag	(Leeftijds)categorie		SKV	WVV	ONA '53	WAVV
Zaterdag	Mannen	Senioren	6	4	4	4
		35+	1	-	-	-
		45+		-	1	-
	Jongens	O19	6	-	1	1
		O17	3	-	1	1
		O15	4	-	2	-
		O14	2	-	1	-
		O13	3	-	2	-
		O12	3	1	-	-
		O11	4	-	1	-
		O10	4	-	2	-
		O9	4	-	1	-
		O8	3	-	3	-
		O7	1	-	2	
	Vrouwen	Senioren	1	1	-	1
						-
	Meisjes	O19	1	-	-	-
		O17	3	-	1	-
		O15	2	-	-	-
		O15	-	-	-	-
		O13	2	-	-	-
		O12	1	-	-	-
		O11	2	-	-	-
		O10	-	-	1	-
		O9	-	-	1	-
	G-teams	Senioren	1	-	-	-
Zondag	Mannen	Senioren	-	-	2	-
	Vrouwen	Senioren	-	-	1	-

Bron: KNVB, 2022.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl